

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Praktyki pedagogiczne w ramach projektu edukacyjnego *„Przez praktykę do zawodu”* - raport końcowy

Paweł Strączek, Marta Dąbkowska-Wilczek

Olsztyn, 2015

1

Projekt „Przez praktykę do zawodu” współfinansowany jest przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biuro projektu: UWM w Olsztynie, Wydział Nauk Społecznych, ul. R. Prawocheńskiego 13 p.103, 10-725 Olsztyn,
tel. 89 524 61 74, e-mail: wns.praktyka@uwm.edu.pl.

Spis treści

1. Geneza projektu	3
2. Cele projektu	6
3. Rezultaty projektu	8
4. Działania zaplanowane w ramach projektu	15
5. Innowacyjność projektu	19
6. Skład osobowy zespołu realizującego projektu	21
7. Rekrutacja	25
8. Promocja projektu	28
9. Warsztaty	29
10. Praktyka śródroczna	33
11. Praktyka ciągła	45
12. Wywiady z personelem projektu	60
13. Wywiady z pracownikami placówek edukacyjnymi	61
14. Wnioski i rekomendacje	75

Niniejszy raport dotyczy realizowanego w latach 2012–2015 projektu „Przez praktykę do zawodu”. Opisuje przebieg i ocenę praktyk pedagogicznych śródrocznej i ciągłej w przedszkolu oraz w szkole, które odbywali studentki/-ci Edukacji Wczesnoszkolnej i Przedszkolnej (dalej EWiP) oraz Wczesnej Edukacji (dalej WE) Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (dalej UWM).

1. Geneza projektu

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie wraz z Partnerem – Urzędem Miasta Ełk w okresie od 1 kwietnia 2012 roku do 31 lipca 2015 roku realizował 3-letni projekt „Przez praktykę do zawodu”, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III *Wysoka jakość systemu oświaty*, Działanie 3.3 *Poprawa jakości kształcenia*, Poddziałanie 3.3.2 *Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli - projekty konkursowe*.

Impulsem do napisania projektu były wyniki badań przeprowadzonych wśród studentek/-ów i nauczycieli/-ek sprawujących funkcję opiekunów praktyk.

Do UWM niejednokrotnie docierały informacje zarówno od studentów/-ek jak również nauczycieli, że praktyki pedagogiczne nie spełniają swojej roli – zwracano uwagę m.in. na fakt, że niewystarczająco przygotowują do pracy w zawodzie nauczyciela.

W celu zdiagnozowania problemu przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród 100-osobowej grupy studentek/-ów ze wszystkich lat studiów oraz konsultacje z opiekunami praktyk ze strony szkoły (nauczycielami/-lkami). W wyniku analizy danych zdiagnozowano następujące problemy:

---

1. Problemy studentek/-ów (na podstawie ankiet wśród studentek/-ów, potwierdzone podczas konsultacji).

Praktyka ciągła:

- brak bazy placówek otwartych na współpracę (problem wskazało ok. 70% przebadanych studentek/-ów),
- wysoki koszty dojazdów i zakwaterowania w czasie praktyk (ok. 80% wskazań),
- trudności z odpowiednim wypełnianiem dokumentacji praktyki (ok. 60%),
- brak wsparcia UWM w znalezieniu placówki (ok. 60%),
- niechęć nauczycieli do sprawowania funkcji opiekuna praktyk (ok. 50%),
- niezainteresowanie opiekunów oczekiwaniami praktykanta (ok. 50%);

Praktyka śródroczna:

- zbyt liczne (20-30 os.) grupy (ok. 50%),
- nie uczestniczenie w radach pedagogicznych (ok. 50%),
- zajęcia często prowadzone przez nauczyciele z niskim stażem pracy, przez co nie zawsze mają dużą wartość dydaktyczną (ok. 30%).

2. Problemy opiekunów praktyk ze strony szkoły (nauczycieli) - określone podczas konsultacji):

- brak przygotowania do prowadzenia praktyk – nieumiejętność przekazania wiedzy i umiejętności praktykantom, problemy w zakresie planowania praktyk, aby były jak najbardziej efektywne,
- niezajomość oczekiwań UWM co do przebiegu praktyk,
- zbyt liczne grupy (praktyka śródroczna).

Nauczyciele podkreślali, że brakuje im szkoleń organizowanych przez UWM, publikacji, opracowań jak należy poprowadzić praktykanta, aby uzyskać jak najwięcej korzyści z praktyki. Nauczyciele i dyrektorzy szkół podkreślali, że absolwentom brakuje praktyki, a co za tym idzie mają słabe przygotowanie do pracy zawodowej.

Tworząc koncepcję działań projektowych w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy ustalono szereg działań projektowych, które stanowiły odniesienie do istniejącej sytuacji, określono cel główny i cele szczegółowe projektu, jak również określono wskaźniki pomiaru realizacji założeń.

Niepokojące wyniki tych badań pozwoliły na wysunięcie następujących wniosków: udoskonalenia wymaga program praktyk oraz dokumentacja praktyk, w której zauważono braki dotyczące chociażby realizacji praktyki śródrocznej, a także konieczne jest podjęcie działań w celu podniesienia umiejętności praktycznych studentek/-ów – przyszłych nauczycieli. Jednocześnie utwierdziły w przekonaniu, że projekt „Przez praktykę do zawodu” wniesie istotny wkład w poprawę jakości praktyk, a także wpłynie na podniesienie jakości przygotowania praktycznego studentek/-ów do zawodu nauczyciela, a nauczycieli do pełnienia funkcji opiekuna. Należy zauważyć, że kształcenie przyszłych nauczycieli w Polsce nie należy do łatwych zadań ze względu na zmiany w systemie oświaty, w programie nauczania zachodzące w ostatnich latach czy objęcie sześciolatków obowiązkiem szkolnym, w parze z którymi powinna iść modernizacja kształcenia, a także doksztalcanie nauczycieli. Praktyczne kształcenie przyszłych nauczycieli jest istotnym elementem przygotowania do zawodu. Poprzez praktykę student/-ka ma możliwość poznania specyfiki pracy z dzieckiem, dostrzeżenia jej wieloaspektowości. Praktykant weryfikuje wiedzę i umiejętności w rzeczywistości edukacyjnej, stara się rozpoznać i ocenić własne predyspozycje do wykonywania zawodu. Należy zwrócić również uwagę na specyfikę zawodu nauczyciela – ściśle wiąże się z odpowiedzialnością, wymaga odpowiedniego, bardzo dobrego przygotowania, a także na niezwykle rolę, którą pełni w rozwoju

dziecka nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej – jest i opiekunem, i pomocnikiem w codziennych aktywnościach dzieci, przewodnikiem w obszarze wiedzy i umiejętności, a w sferze wartości i postaw moralnych wzorem do naśladowania. W związku z tym studia pedagogiczne – zgodnie ze standardami kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela określonymi w załączniku do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego – na specjalnościach Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna oraz Wczesna Edukacja powinny wyposażać przyszłych pedagogów w kompetencje kierunkowe, a także rozwijać szereg kompetencji osobistych, m.in. otwartość, empatię, umiejętność autokontroli i budowania pozytywnych relacji interpersonalnych, umiejętność aktywizacji myślenia wychowanków, stawiania im nowych zadań rozwojowych i wspierania ich twórczych postaw, umiejętność wykorzystania nowoczesnych technologii w edukacji. W tym miejscu rodzi się pytanie, w jaki sposób możliwie najlepiej przygotować kandydatów na nauczycieli, łącząc kształcenie teoretyczne z kształceniem praktycznym. Niewątpliwie bardzo istotną rolę odgrywają praktyki pedagogiczne w odpowiednich placówkach, w których opiekunami praktykantów są wykwalifikowani, z odpowiednim stażem nauczyciele.

2. Cele projektu

Projekt „Przez praktykę do zawodu” miał na celu podniesienie jakości praktycznego przygotowania studentów/-ek specjalności Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna oraz Wczesna Edukacja kierunku pedagogika na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie do wykonywania zawodu nauczyciela.

W celu weryfikacji realizacji celu głównego określono następujące wskaźniki jego pomiaru:

- liczba studentów/-ek biorących udział w projekcie,

- liczba studentów/-ek, którzy nabędą umiejętności tworzenia planów dydaktycznych zajęć zgodnych z potrzebami danej klasy,
- liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela – wychowawcy,
- liczba studentów/-ek, którzy zapoznają się z procedurami oraz dokumentacją organizacji pracy nauczyciela oraz rady pedagogicznej,
- liczba stud./ek, którzy nabędą umiejętności dokonywania diagnozy pedagogicznej, uwzględniającej różne uwarunkowania zachowań ucznia oraz indywidualne potrzeb.

Ponadto, określono cele szczegółowe projektu oraz wskaźniki ich pomiaru.

1. Usprawnienie organizacji praktyk pedagogicznych przygotowujących studentów/ki do zawodu nauczyciela poprzez wypracowanie i wdrożenie nowych, dostosowanych do sytuacji w sektorze edukacji programów praktyk oraz opracowanie i wdrożenie nowych jakościowo rozwiązań organizacyjnych na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie w latach 2012-2015.

Wskaźniki realizacji celu:

- modelowy system praktyk pedagogicznych na specjalizacjach Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna oraz Wczesna Edukacja,
- sieć min. 30 placówek edukacyjnych przygotowanych do przyjmowania praktykantów,
- liczba opracowanych wspólnie z opiekunami lepszych jakościowo programów praktyk,
- liczba studentów/ek, którzy ocenią praktyki jako sprawnie zorganizowane.

2. Podniesienie jakości opieki nad praktykantami poprzez przygotowanie nauczycieli do przyjęcia i pełnienia roli opiekunów praktyk pedagogicznych studentów/-ek w latach 2012-2015.

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba nauczycieli przygotowanych do pełnienia roli opiekunów praktyk pedagogicznych,
- liczba nauczycieli, u których podniesiono umiejętności niezbędne do sprawowania funkcji opiekuna,
- liczba nauczycieli, u których zwiększono wiedzę o oczekiwaniach UWM względem praktyk.

3. Podniesienie umiejętności niezbędnych w pracy pedagogicznej obecnych studentów/-ek w latach 2012-2015.

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela,
- liczba studentów/-ek, którzy nabyli umiejętności konstruowania własnych programów oraz dokumentacji nauczycielskiej,
- liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności wyznaczania kierunku działań naprawczych i rozwijających dziecko,
- liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności planowania własnej kariery zawodowej, poznanie własnych umiejętności, uzdolnień, mocnych stron.

3. Rezultaty projektu

We wniosku o dofinansowanie założono rezultaty, które zostaną osiągnięte dzięki realizacji projektu. Głównym rezultatem zaś określonym w dokumentacji

konkursowej była liczba jednostek prowadzących kształcenie nauczycieli, tj. szkół wyższych oraz kolegiów nauczycielskich, które zastosowały nowe formy i zasady kształcenia nauczycieli. W wartość docelowa wskaźnika wynosiła 1, został on osiągnięty w 100%.

Poniżej przedstawiono rezultaty projektu, jakie określono we wniosku o dofinansowanie oraz stopień ich zrealizowania.

Tabela 1

Rezultaty projektu

Lp.	Nazwa wskaźnika	Założona wartość docelowa wskaźnika	Wartość osiągnięta	Stopień realizacji wskaźnika
1.	Liczba studentów/-ek biorących udział w projekcie	210	299	142,38%
2.	Liczba studentów/-ek, którzy nabędą umiejętności tworzenia planów dydaktycznych zajęć zgodnych z potrzebami danej klasy	210	272	129,52%
3.	Liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela – wychowawcy	210	272	129,52%
4.	Liczba studentów/-ek, którzy zapoznają się z procedurami oraz dokumentacją organizacji pracy nauczyciela oraz rady pedagogicznej	210	272	129,52%
5.	Liczba studentów/ek, którzy nabędą umiejętności dokonywania diagnozy pedagogicznej, uwzględniającej różne uwarunkowania zachowań ucznia oraz indywidualne potrzeby	210	272	129,52%
6.	Modelowy system praktyk pedagogicznych na specjalizacjach Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna oraz Wczesna Edukacja	1	1	100,00%

7.	Sieć min. 30 placówek edukacyjnych przygotowanych do przyjmowania praktykantów	30	72	243,33%
8.	Liczba opracowanych wspólnie z opiekunami lepszych jakościowo programów praktyk	4	4	100,00%
9.	Liczba studentów/ek, którzy ocenią praktyki jako sprawnie zorganizowane	210	272	129,52%
10.	Liczba nauczycieli przygotowanych do pełnienia roli opiekunów praktyk pedagogicznych	84	116	138,09%
11.	Liczba nauczycieli, u których podniesiono umiejętności niezbędne do sprawowania funkcji opiekuna	84	116	138,09%
12.	Liczba nauczycieli, u których zwiększono wiedzę o oczekiwaniach UWM względem praktyk	84	116	138,09%
13.	Liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela	210	272	129,52%
14.	Liczba studentów/-ek, którzy nabyli umiejętności konstruowania własnych programów oraz dokumentacji nauczycielskiej	210	272	129,52%
15.	Liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności wyznaczania kierunku działań naprawczych i rozwijających dziecko	210	272	129,52%

16.	Liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności planowania własnej kariery zawodowej, poznanie własnych umiejętności, uzdolnień, mocnych stron	210	272	129,52%
-----	--	-----	-----	---------

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli 1 wszystkie zaplanowane rezultaty zostały osiągnięte. Niektóre z nich nawet przekroczyły określoną wartość. W projekcie wzięło udział o 89 studentek/-ów więcej niż przypuszczano, z tego projekt ukończyły 272 osoby. Również wśród nauczycieli uczestniczących w projekcie przekroczony został zaplanowany wskaźnik – 116 nauczycieli (zamiast 84) zostało przygotowanych do pełnienia funkcji opiekuna praktyk, podniosło umiejętności niezbędne do pełnienia funkcji opiekuna praktyk oraz zwiększyło wiedzę o oczekiwaniach UWM względem praktyk.

Do zweryfikowania stopnia osiągnięcia zaplanowanych rezultatów zastosowano szereg różnorodnych narzędzi. W pomiarze merytorycznym uczestniczył kierownik metodyczny, który miał za zadanie określenie, czy praktyki przyniosły zamierzony przyrost wiedzy i umiejętności. Poniżej przedstawiono zestawienie narzędzi zastosowanych do pomiaru rezultatów.

Tabela 2

Zestawienie narzędzi potwierdzających realizację wskaźników

Lp.	Nazwa wskaźnika	Narzędzie potwierdzające realizację wskaźnika
1.	Liczba studentów/-ek biorących udział w projekcie	Deklaracje uczestnictwa w projekcie, liczba podpisanych umów, liczba sprawozdań, dzienniki praktyk
2.	Liczba studentów/-ek, którzy nabędą umiejętności tworzenia planów dydaktycznych zajęć zgodnych z potrzebami danej klasy	Dzienniki zajęć zawierające konspekty oraz opis obserwacji, ankiety, wywiady, listy studentek/-ów zaliczających przedmiot, zaliczenie praktyki przez opiekuna z UWM

3.	Liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela – wychowawcy	Dzienniki zajęć zawierające konspekty, opis obserwacji, ankiety, wywiady, listy studentek/-ów zaliczających przedmiot, zaliczenie praktyki przez opiekuna z UWM
4.	Liczba studentów/-ek, którzy zapoznają się z procedurami oraz dokumentacją organizacji pracy nauczyciela oraz rady pedagogicznej	Dzienniki zajęć zawierające konspekty oraz opis przebiegu praktyki i obserwacji, ankiety, wywiady, listy studentek/-ów zaliczających przedmiot, zaliczenie praktyki przez opiekuna z UWM
5.	Liczba stud./ek, którzy nabędą umiejętności dokonywania diagnozy pedagog., uwzględniającej różne uwarunkowania zachowań ucznia oraz indywidualne potrzeby	Dzienniki zajęć zawierające konspekty, arkusz diagnozy, oraz opis obserwacji, ankiety, wywiady, listy studentek/-ów zaliczających przedmiot, zaliczenie praktyki przez opiekuna z UWM
6.	Modelowy system praktyk pedagogicznych na specjalizacjach Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna oraz Wczesna Edukacja	Dokument przyjęcia programu przez Radę Wydziału, sprawozdania, dzienniki, programy praktyk
7.	Sieć min. 30 placówek edukacyjnych przygotowanych do przyjmowania praktykantów	Listy intencyjne, umowy z placówkami, z nauczycielami, sprawozdania studentek/-ów, sprawozdania opiekunów, listy obecności nauczycieli na warsztatach
8.	Liczba opracowanych wspólnie z opiekunami lepszych jakościowo programów praktyk	Programy praktyk, opinie pracowników Katedry Wczesnej Edukacji, uczestników warsztatów wypracowujących programy, sprawozdania opiekunów praktyk, opinie nauczycieli, wywiady fokusowe
9.	Liczba studentów/ek, którzy ocenią praktyki jako sprawnie zorganizowane	Ankiety, wywiady
10.	Liczba nauczycieli przygotowanych do pełnienia roli opiekunów praktyk pedagogicznych	Informacje z wizyt monitoringowych, sprawozdania z praktyk, dzienniki praktyk, listy obecności z warsztatów, ankiety z warsztatów
11.	Liczba nauczycieli, u których podniesiono umiejętności niezbędne do sprawowania funkcji opiekuna	Informacje z wizyt monitoringowych, sprawozdania z praktyk, dzienniki praktyk, listy obecności z warsztatów, ankiety z warsztatów

12.	Liczba nauczycieli, u których zwiększono wiedzę o oczekiwaniach UWM względem praktyk	Informacje z wizyt monitoringowych, sprawozdania z praktyk, dzienniki praktyk, listy obecności z warsztatów, ankiety z warsztatów
13.	Liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela	Dzienniki praktyk, sprawozdania, wywiady ze studentkami/-ami, listy studentek/-ów zaliczających przedmiot, zaliczenie praktyki przez opiekuna z UWM, ankiety
14.	Liczba studentów/-ek, którzy nabyli umiejętności konstruowania własnych programów oraz dokumentacji nauczycielskiej	Dzienniki praktyk, konspekty zajęć, opinie opiekunów, opinie studentek/-ów z obserwowanych zajęć i z praktyk, ankiety
15.	Liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności wyznaczania kierunku działań naprawczych i rozwijających dziecko	Dzienniki praktyk, studium przypadku, opinie opiekunów, opinie studentek/-ów z obserwowanych zajęć i z praktyk, ankiety
16.	Liczba stud./-ek, którzy podnieśli umiejętności planowania własnej kariery zawodowej, poznanie własnych umiejętności, uzdolnień, mocnych stron	Dzienniki praktyk, ankiety wśród studentek/-ów i wywiady, opinie opiekunów i nauczycieli

Uczestnicy projektu byli osobami o zróżnicowanej sytuacji na rynku pracy. Oprócz nauczycieli, którzy są zatrudnieni w placówkach edukacyjnych, uczestnikami byli/były studenci/-tki, którzy mają różny status na rynku pracy. Zdecydowana większość z nich była nieaktywna zawodowo, ale znalazły się w projekcie również osoby, które były zatrudnione.

W projekcie uczestniczyło łącznie 159 osób zamieszkałych na terenach wiejskich i 256 zamieszkałych w mieście.

Tabela 3

Uczestnicy w projekcie w podziale na status na rynku pracy

Lp.	Status osoby na rynku pracy	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Ogółem
1.	Bezrobotni	0	0	0
	w tym osoby długotrwale bezrobotne	0	0	0

2.	Osoby nieaktywne zawodowo	290	2	292
3.	Zatrudnieni	121	2	123
4.	Ogółem	411	4	415
	w tym osoby z terenów wiejskich	159	0	159

W projekcie 296 osób to osoby w przedziale wiekowym 15-24 lata. W wieku 55-64 lat było 9 osób. Pozostałe osoby to osoby w przedziale 25-54 lata.

Tabela 4

Osoby, które rozpoczęły udział w projekcie, znajdujące się w dwóch grupach wiekowych 15-24 i 55-64 lata

Lp.	Przedział wiekowy	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
1.	Osoby młode (15-24 lata)	294	2	296
2.	Osoby w wieku starszym (55-64 lata)	9	0	9
	w tym pracownicy w wieku starszym (55-64 lata)	9	0	9

W projekcie uczestniczyło 265 osób z wykształceniem ponadgimnazjalnym oraz 2 z wykształceniem pomaturalnym. Wykształcenie wyższe posiadało 148 osób.

Tabela 5

Podział uczestników projektu ze względu na wiek

Lp.	Wykształcenie	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
1.	Podstawowe, gimnazjalne i niższe	0	0	0
2.	Ponadgimnazjalne	262	3	265

3.	Pomaturalne	2	0	2
4.	Wyższe	147	1	148
5.	Ogółem	411	4	415

4. Działania zaplanowane w ramach projektu

Działaniami służącymi do osiągnięcia głównego celu projektu były poniżej wymienione kluczowe zadania.

1. Przygotowanie szkół i nauczycieli do przeprowadzenia praktyk:

- warsztaty dla nauczycieli mające na celu przygotowanie nauczycieli do pełnienia funkcji opiekuna praktyk – treści metodyczne, dokumentacja praktyk, realizacja praktyk zgodnie z modelowymi programami praktyk wypracowanymi w ramach projektu, współpraca ze studentami/-kami na etapie planowania, realizacji i ewaluacji praktyk, monitorowanie i ewaluacja pracy studentów/-tek),
- stworzenie bazy placówek edukacyjnych – min. 30 placówek przygotowanych do przyjęcia praktykantów poprzez przeszkolenie nauczycieli-opiekunów praktyk z danych placówek.

2. Opracowanie modelowych programów praktyk:

- przeprowadzenie warsztatów w celu wypracowania programów, treści oraz narzędzi ich przekazania, jakie mają być uwzględnione podczas praktyk i które będą zawarte w modelowym programie praktyk,
- stworzenie, we współpracy z nauczycielami, 4 innowacyjnych modelowych programów praktyk, podlegających cosemestralnym przeglądom praktyk i modyfikacjom podczas trwania projektu, 1 program oddzielnie do każdego

rodzaju praktyki, tj. Modelowy program praktyki śródrocznej w przedszkolu, Modelowy program praktyki śródrocznej w szkole, Modelowy program praktyki ciągłej w przedszkolu, Modelowy program praktyki ciągłej w szkole.

3. Przygotowanie praktykantów do odbycia praktyk:

- warsztaty dla studentek/-ów przygotowujące do odbycia praktyki ciągłej oraz praktyki śródrocznej, podczas których poruszane były następujące zagadnienia: dokumentacja praktyk, dokumentowanie procesu edukacyjnego, program praktyk, założenia praktyki ciągłej/śródrocznej, treści metodyczne, oczekiwania wobec praktyki).

4. Realizacja praktyk

Podstawą realizacji praktyk były modelowe programy praktyk opracowane przez metodyków wspólnie z nauczycielami i podlegające cosemestralnym przeglądom w celu ich uzupełnienia. Na ich podstawie przeprowadzono następujące działania:

- realizacja praktyki śródrocznej (hospitacje - obserwacja zajęć prowadzonych przez nauczyciela oraz praktyka zindywidualizowana - samodzielne prowadzenie zajęć przez studentkę/-a) w wymiarze 30h/semestr w okresie od października do czerwca, łącznie 60h/rok,
- realizacja praktyki ciągłej w wymiarze 120h/rocznie (wrzesień). Dla studentek/-ów odbywających praktykę poza miejscem swojego zamieszkania przewidziano zwrot kosztów zakwaterowania, wyżywienia oraz zwrot kosztów dojazdu,
- konsultacje metodyczne z opiekunem z UWM w wymiarze 3h/każdy rodzaj praktyki (praktyka ciągła, praktyka śródroczna - hospitacje, praktyka śródroczna zindywidualizowana), podczas których studentki/-ci mogli m.in. skonsultować przygotowania do przeprowadzenia samodzielnych lekcji czy uzupełnić wiedzę o dodatkowe treści metodyczne,

- 5 h dyżuru asystenckiego w semestrze (obserwacja pracy placówki, obserwacja pracy nauczyciela, obserwacja codziennego życia szkoły),
- wizyty monitoringowe opiekunów metodycznych w placówkach edukacyjnych mające na celu kontrolę prawidłowości realizacji praktyk,
- coroczny zakup najnowszych podręczników pedagogicznych dla studentek/-ów,
- zakup materiałów biurowych dla placówek edukacyjnych niezbędnych do realizacji praktyk.

5. Zarządzanie projektem

- działania rekrutacyjne, promocyjne, nadzór nad realizacją projektu, pomiar wskaźników i efektów realizacji, monitoring i ewaluacja projektu.

Głównym działaniem służącym podniesieniu poziomu umiejętności studentek/-ów były praktyki odbywane w placówkach edukacyjnych. Przed rozpoczęciem praktyki studentki/-ci brali udział w warsztatach przygotowujących ich do realizacji praktyk (warsztaty odbywali również nauczyciele-opiekunowie praktyk). Podczas praktyki śródrocznej (hospitacje) w przedszkolach i szkołach studentki/-ci w grupach ok. 12-osobowych obserwowali zajęcia prowadzone przez nauczycieli. Podczas realizacji praktyki śródrocznej zindywidualizowanej w przedszkolach studentki/-ci pod kierunkiem opiekunów metodycznych samodzielnie przygotowywali i prowadzili zajęcia w placówkach edukacyjnych, wcześniej odbywając konsultacje z opiekunami metodycznymi, którzy nadzorowali m.in. przygotowania studentek/-ów do samodzielnego przeprowadzenia zajęć. Studentki/-ci mieli również do dyspozycji dyżur asystencki, podczas którego mogli obserwować funkcjonowanie szkoły poza zajęciami. Kontroli prawidłowej realizacji służyły wizyty opiekunów metodycznych w placówkach. Podczas praktyki ciągłej studentki/-ci mieli okazję obserwacji pracy placówki przez cały miesiąc. Dla studentek/-ów odbywających praktykę ciągłą przewidziano zwrot kosztów zakwaterowania, wyżywienia i dojazdu. Dodatkowym atutem udziału w projekcie było to, iż uczestnicy projektu corocznie otrzymywali

najnowsze podręczniki pedagogiczne, co pozwoliło im uzupełnić wiedzę zdobytą podczas toku studiów i praktyk realizowanych w ramach projektu.

Projekt „Przez praktykę do zawodu” zakładał, jak wskazano wcześniej, m.in. wzrost umiejętności pracy z dziećmi, przygotowanie od strony praktycznej do pracy w placówkach edukacyjnych, poznanie rzeczywistości przedszkolnej/szkolnej. Dzięki uczestnictwu w projekcie studentki/-ci mieli pewność pełnego zaangażowania i pomocy ze strony nauczyciela-opiekuna oraz metodyka z ramienia UWM. Projekt umożliwiał im uczestnictwo w różnorodnych formach kształcenia zawodowego podnoszących jakość ich praktycznego przygotowania do zawodu.

Przez trzy lata studentki/-ci realizowali praktyki pedagogiczne w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu”. Studentki i studenci otrzymując zaliczenie roku akademickiego potwierdzali nabycie nowej wiedzy i umiejętności dotyczących studiowanego kierunku. Opiekunowie praktyk z UWM dokonywali weryfikacji podczas praktyki posiadanej przez studentki/-ów wiedzy i umiejętności, a po jej zakończeniu sprawdzali dzienniki praktyk pod kątem poprawności metodologicznej zawartych w nim scenariuszy, opinii, refleksji. Istotnym elementem oceny efektów praktyk były również refleksje i opinie uczestników/-czek.

Harmonogram praktyk odbywanych w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu” został zintegrowany z programem kształcenia na kierunku pedagogika, specjalność Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna oraz Wczesna Edukacja. W UWM odbywanie praktyk studenckich regulują następujące dokumenty: Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1198), Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2014 poz.

1084), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131), Zarządzenie Nr 59/2012 Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 7 sierpnia 2012 roku w sprawie praktyk studenckich. W jednym roku akademickim praktykant zobowiązany był do zrealizowania określonej liczby godzin praktyk wynikających z przepisów MNiSW, MEN oraz wewnętrznych założeń (na UWM wymiar praktyk w przedszkolu i szkole podstawowej łącznie w roku akademickim wynosi 190 godzin praktyk (obserwacyjnych, czynnych, asystenckich): śródroczna, ciągła. Modelowe programy praktyk wypracowane na potrzeby projektu i modyfikowane w trakcie jego realizacji uwzględniają realizację praktyk w czterech głównych komponentach:

1. Warsztaty
2. Praktyka śródroczna (obserwacyjna, czynna, asystencka)
3. Praktyka ciągła (obserwacyjna, czynna, asystencka)
4. Doradztwo – konsultacje

Poszczególne komponenty praktyki pedagogicznej zostaną omówione ze szczególnym zwróceniem uwagi na charakterystyczne opinie i refleksje studentek/-ów po udziale w każdym z nich.

5. Innowacyjność projektu

W organizację praktyk wprowadzono rozwiązania, które są innowacjami wobec wcześniejszych praktyk. Pierwszą istotną nowością jest wdrożenie dziennika praktyk dla studentek/-ów. Każdy uczestnik/-czka praktyki miała obowiązek wypełnić dziennik i oddać go do biura projektu po wcześniejszym oceniu przez opiekuna praktyki z UWM. Opracowano i wprowadzono oddzielne dzienniki dla praktyki śródrocznej i dla praktyki ciągłej, a także oddzielne dla praktyki w szkole i dla

praktyki w przedszkolu. W efekcie powstały 4 wzory dzienników praktyk. Każdy dziennik zawiera m.in. następujące części:

Część informacyjna

1. Instrukcja
2. Organizacja praktyki
3. Przebieg praktyki

Część sprawozdawcza

1. Przebieg praktyki
2. Zadania wynikające z poznania funkcjonowania placówki edukacyjnej
3. Opis przebiegu obserwowanych zajęć
4. Przebieg dyżuru asystenckiego (praktyka śródroczna)
5. Scenariusz prowadzonych zajęć

Podsumowanie

1. Opinia nauczyciela opiekuna o przebiegu praktyki
2. Refleksje praktykantki/-a

Dzienniki, jak i całe modelowe programy praktyk zostały wypracowane metodą partycypacyjną. W procesie tworzenia ww. dokumentów uczestniczyli nauczycielki/-le zaangażowane w realizację praktyk. W początkowej fazie realizacji projektu podczas warsztatów została wypracowana pierwsza wersja dokumentów, która w kolejnych semestrach i latach była modyfikowana zgodnie z uwagami osób zaangażowanych w projekt – nauczycieli/-ek opiekunów/-ek praktyk, dyrekcji placówek edukacyjnych, trenerów warsztatów i opiekunów metodycznych ze strony UWM.

Kolejnym elementem wprowadzonym do praktyk był dyżur asystencki realizowany podczas praktyki śródrocznej. W jego trakcie studentki/-ci mieli możliwość bliżej przyjrzeć się bieżącej pracy nauczycielek/-li. Ten innowacyjny

element w wymiarze 5h/semestr niejako dopełnia obserwacje, które student/-ka może poczynić przebywając w placówce przez prawie cały przedszkolny/szkolny dzień i obserwując naturalny bieg przedszkolnego/szkolnego dnia.

W trakcie realizacji praktyk opiekunowie praktyk z UWM przeprowadzali wizytacje w placówkach, które były miejscem praktyk. W ich trakcie nauczyciele miały możliwość konsultacji w zakresie realizowanych praktyk, a praktykantki/-ci mogli otrzymać dodatkową informację zwrotną dotyczącą realizowanej praktyki.

Studentki i studenci, którzy uczestniczyli w praktykach mogli otrzymać dodatkowe pomoce dydaktyczne w postaci książek o tematyce pedagogicznej. Książki te były uzupełnieniem wiedzy, jaka była przekazywana podczas warsztatów i praktyk.

Nowością były warsztaty przygotowujące nauczycielki i nauczycieli z placówek edukacyjnych do prowadzenia praktyk. Podczas zajęć mogli dowiedzieć się o oczekiwaniach UWM wobec praktyk, zasadach ich realizacji, w tym zapoznać się z dokumentacją praktyk oraz treściami, jakie powinny być w niej zawarte (programy praktyk). Kolejną innowacją były również warsztaty dla studentek i studentów, które wprowadzały przyszłe praktykantki i praktykantów w tematykę praktyk. W ich trakcie omawiane były zasady realizacji oraz dokumentacji praktyki.

6. Skład osobowy zespołu realizującego projektu

Projekt realizowany był przez poniżej wymieniony personel:

Kierownik projektu

Marek Melnyk

Kierownik metodyczny

Małgorzata Kopiczko

Koordynator projektu

Marta Dąbkowska-Wilczek

Specjalista ds. obsługi placówek
edukacyjnych

Dominika Pakulska / Michał Podolak

Specjalista ds. praktyk

Emilia Janowska

Specjalista ds. monitoringu i ewaluacji

Paweł Strączek

Warsztaty dla nauczycieli i/lub studentek/-ów prowadziły:

- dr hab. Małgorzata Suświłło prof. nadzw.
- dr Iwona Cymerman
- dr Beata Adrjan
- dr Małgorzata Sławińska
- dr Małgorzata Kowalik-Olubińska
- dr Jadwiga Lubowiecka
- dr Monika Grochalska
- mgr Milena Kaczmarczyk

Opiekunowie metodyczny praktyk z UWM:

- dr Alina Kalinowska
- dr Ewa Baruk-Dzięcioł
- dr Iwona Cymerman
- dr Beata Adrjan
- dr Małgorzata Sławińska
- dr Małgorzata Kowalik-Olubińska
- mgr Tadeusz Wasiak
- mgr Milena Kaczmarczyk

W projekcie wzięły udział łącznie 72 placówki edukacyjne. Poniżej przedstawiono zestawienie wszystkich placówek biorących udział w projekcie.

-
- Integracyjne Przedszkole Publiczne nr 4 w Bartoszycach
  - Junior Academy Przedszkole Językowe w Olsztynie
  - Miejskie Przedszkole "ŚwiatEŁKo" w Ełku
  - Miejskie Przedszkole nr 2 Fantazja w Szczytnie
  - Miejskie Przedszkole w Białej Piskiej
  - Niepubliczne Przedszkole "Promyczek" w Olsztynie
  - Niepubliczne Przedszkole nr 1 „Pod Topolą” w Szczytnie
  - Oddział Przedszkolny przy Zespole Szkół nr 2 w Nidzicy
  - Przedszkole nr 1 w Ornecie
  - Przedszkole "Szesnastka" im. Ireny Kwintowej w Olsztynie
  - Przedszkole Art School w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie "Jedyneczka" w Morągu
  - Przedszkole Miejskie nr 1 w Ostródzie
  - Przedszkole Miejskie nr 1 w Piszcu
  - Przedszkole Miejskie nr 1 z Oddziałem Integracyjnym w Giżycku
  - Przedszkole Miejskie nr 10 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 12 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 13 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 14 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 15 im. Wandy Chotomskiej w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 17 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 19 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 20 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 21 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 23 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 24 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 3 w Olsztynie

-
- Przedszkole Miejskie nr 37 w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 4 Giżycku
  - Przedszkole Miejskie nr 40 im. Żaczka w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 6 im. Jeana de La Fontaine'a w Olsztynie
  - Przedszkole Miejskie nr 6 w Iławie
  - Przedszkole Miejskie w Barczewie
  - Przedszkole Miejskie w Lubawie
  - Przedszkole Niepubliczne "Miś" w Lidzbarku Warmińskim
  - Przedszkole Niepubliczne Nutka w Olsztynie
  - Przedszkole nr 2 w Ornecie
  - Przedszkole nr 4 w Nidzicy
  - Przedszkole nr 6 "Pod Zielonym Parasolem" w Morągu
  - Przedszkole Prywatne "Urwis" w Olsztynie
  - Przedszkole Publiczne nr 1 "Stokrotka" w Mrągowie
  - Przedszkole Publiczne nr 9 w Bartoszycach
  - Przedszkole Samorządowe nr 1 w Gołdapi
  - Przedszkole Samorządowe nr 2 w Dobrym Mieście
  - Przedszkole Wojskowe nr 36 w Braniewie
  - Samorządowe Przedszkole nr 2 im. Misia Uszatka w Węgorzewie
  - Samorządowe Przedszkole z Grupą Integracyjną im. Kubusia Puchatka w Węgorzewie
  - Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Upałtach
  - Szkoła Podstawowa im. T. Kościuszki w Jonkowie
  - Szkoła Podstawowa im. Ziemi Warmińskiej w Bisztynku
  - Szkoła Podstawowa nr 1 im. M. Kopernika w Węgorzewie
  - Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ryszarda Knosały w Olsztynie
  - Szkoła Podstawowa nr 10 im. Władysława Broniewskiego w Olsztynie

-
- Szkoła Podstawowa nr 15 im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie
  - Szkoła Podstawowa nr 2 im. I Dywizji T. Kościuszki w Ełku
  - Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jarosława Dąbrowskiego w Olsztynie
  - Szkoła Podstawowa nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie
  - Szkoła Podstawowa nr 29 im. J. Liszewskiego w Olsztynie
  - Szkoła Podstawowa nr 30 im. Marii Zientary-Malewskiej w Olsztynie
  - Szkoła Podstawowa nr 32 w Olsztynie
  - Szkoła Podstawowa nr 4 im. I Dywizji Piechoty w Giżycku
  - Szkoła Podstawowa nr 6 im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Olsztynie
  - Szkoła Podstawowa nr 7 im. Janusza Korczaka w Giżycku
  - Szkoła Podstawowa w Pieniężnie
  - Szkoła Podstawowa w Ukcie
  - Zespół Szkolno-Przedszkolny w Biesalu
  - Zespół Szkolno-Przedszkolny w Łęgajnach
  - Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ostródzie
  - Zespół Szkół nr 1 w Mrągowie
  - Zespół Szkół nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi w Kętrzynie
  - Zespół Szkół w Prątnicy
  - Zespół Szkół w Szymanach
  - Zespół Szkół w Zalewie

7. Rekrutacja

Na etapie tworzenia projektu zaplanowano, iż w projekcie weźmie udział 315 studentek/-ów z I i II roku studiów stacjonarnych oraz I roku studiów magisterskich oraz 84 nauczycieli-opiekunów praktyk z min. 30 placówek edukacyjnych (przedszkoli i szkół) z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

Aby osiągnąć zamierzoną liczbę uczestników projektu prowadzono intensywne działania rekrutacyjne, które odbywały się wielotorowo:

- rekrutacja placówek edukacyjnych zainteresowanych realizacją praktyk opartych na projektowym modelowym programie praktyk,
- rekrutacja studentek/-ów (I i II rok studiów licencjackich o specjalności Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna oraz I rok studiów magisterskich o specjalności Wczesna Edukacja),
- rekrutacja nauczycieli (nauczyciele z placówek wpisanych do bazy projektu, posiadający stopień nauczyciela mianowanego bądź dyplomowanego).

W przypadku rekrutacji na praktykę ciągła studentki/-ci mogli samodzielnie wybrać placówkę, w której chcą odbywać praktykę (placówka musiała znajdować się w bazie placówek), w przypadku praktyki śródrocznej studentki/-ci kierowani byli do wskazanej placówki.

Na potrzeby rekrutacji stworzony został regulamin odbywania praktyk w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu”, określający szczegółowe zasady rekrutacji, warunki i kryteria przystąpienia do projektu, odbywania praktyk i sprawowania funkcji opiekuna praktyk. Opracowane zostały również dokumenty rekrutacyjne.

1. Dokumenty rekrutacyjne dla placówek edukacyjnych:

- kwestionariusz danych placówki,
- formularz zgłoszeniowy,
- list intencyjny.

2. Dokumenty rekrutacyjne dla studentek/-ów:

- kwestionariusz osobowy,
- deklaracja uczestnictwa w projekcie,

-
- oświadczenie uczestnika o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych.
3. Dokumenty rekrutacyjne dla nauczycieli:
- kwestionariusz osobowy,
  - deklaracja uczestnictwa w projekcie,
  - oświadczenie uczestnika o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych,
  - CV,
  - zaświadczenie o zatrudnieniu,
  - oświadczenie zobowiązujące do informowania UWM o zmianie danych osobowych.

Aby jak największa liczba szkół otrzymała informację o projekcie stworzono bazę mailingową wszystkich placówek edukacyjnych (przedszkola, szkoły podstawowe) z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, a następnie przesłano informacje o projekcie wraz z niezbędną dokumentacją. Mailing wspomagany był rekrutacją telefoniczną, wysyłką tradycyjną oraz spotkaniami, które odbywali Specjalista ds. placówek edukacyjnych, Specjalista ds. praktyk oraz Koordynator projektu. Dzięki zintegrowanym działaniom udało się zrealizować założony cel.

Informacje o projekcie rozpowszechniono wśród grupy docelowej projektu, tj. studentek/-ów I i II roku studiów licencjackich na kierunku Pedagogika o specjalności Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna oraz I roku studiów magisterskich na kierunku Pedagogika o specjalności Wczesna Edukacja, zarówno poprzez spotkania ze studentkami/-ami Specjalisty ds. praktyk, jak i informacje mailowe oraz plakaty, ulotki i artykuł w gazecie uczelnianej „Wiadomości Uniwersyteckie”. Studentki/-ci zainteresowani udziałem w projekcie zobowiązani byli do wypełnienia kompletu dokumentów rekrutacyjnych w określonych terminach.

W trosce o jak najwyższy poziom praktyk wprowadzono kryterium, by nauczyciele, którzy chcą pełnić funkcję opiekuna praktyki, zarówno śródrocznej, jak i ciągłej, legitymowali się minimum stopniem nauczyciela mianowanego bądź dyplomowanego, co było gwarancją należytego doświadczenia. Aby wyłonić opiekunów praktyk organizowane były konkursy, które gwarantowały wyłonienie doświadczonej i wyposażonej w niezbędne kwalifikacje kadry.

Nauczyciele ze zrekrutowanych szkół zostali przeszkoleni z zakresu treści programowych, opracowanych w ramach projektu, założeń sprawowania funkcji opiekuna praktyk oraz prowadzenia dokumentacji projektowej i procesu edukacyjnego studentek/-ów.

8. Promocja projektu

W celu rozpoczęcia działań promocyjnych i sprawnego przeprowadzenia procesu promocji i rekrutacji projektu wśród grupy docelowej oraz dotarcia do jak najszerszego grona potencjalnych uczestników projektu (zarówno studentek/-ów, jak i nauczycieli oraz placówek edukacyjnych) opracowano i wydrukowano następujących materiały promocyjne:

- dwustronne ulotki ilustrujące założenia projektu i prezentujące korzyści wynikające z przystąpienia do projektu,
- plakaty zawierające wybrane najważniejsze informacje o projekcie,
- tabliczki informujące o realizacji projektu.

Produkty promocyjne dystrybuowane były zarówno wśród studentek/-ów, jak i placówek edukacyjnych i nauczycieli w celu dotarcia do wszystkich potencjalnych zainteresowanych.

Stworzona została również baza mailingowa wszystkich przedszkoli i szkół z terenu województwa warmińsko-mazurskiego oraz strona internetowa, na której

zamieszczane były informacje i dokumenty związane z realizacją projektu. W uczelnianym miesięczniku „Wiadomości Uniwersyteckie” zamieszczono artykuł informujący o realizacji projektu i zachęcający do udziału.

Rozpowszechnienie informacji o projekcie umożliwiło proces rekrutacji uczestników – zarówno studentek/-ów, jak i nauczycieli/-ek i placówek edukacyjnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

W celach promocyjnych została również wydana niniejsza publikacja, która zostanie rozdystrybuowana wśród placówek edukacyjnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego (przedszkola, szkoły podstawowe) zawierająca nowy jakościowo modelowy program praktyk pedagogicznych.

Dodatkowo zorganizowano konferencję podsumowującą realizację projektu. W konferencji wzięli udział opiekunowie metodyczni ze strony UWM, władze Wydziału Nauk Społecznych, nauczyciele, studenci i inne osoby zainteresowane rezultatami projektu i produktami wypracowanymi w jego ramach. Podczas konferencji zaprezentowane zostały wystąpienia związane z założeniami oraz efektami realizacji projektu, w tym m.in. artykuły z niniejszej publikacji. Upowszechniono również modelowe programy praktyk, opracowane w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu”.

9. Warsztaty

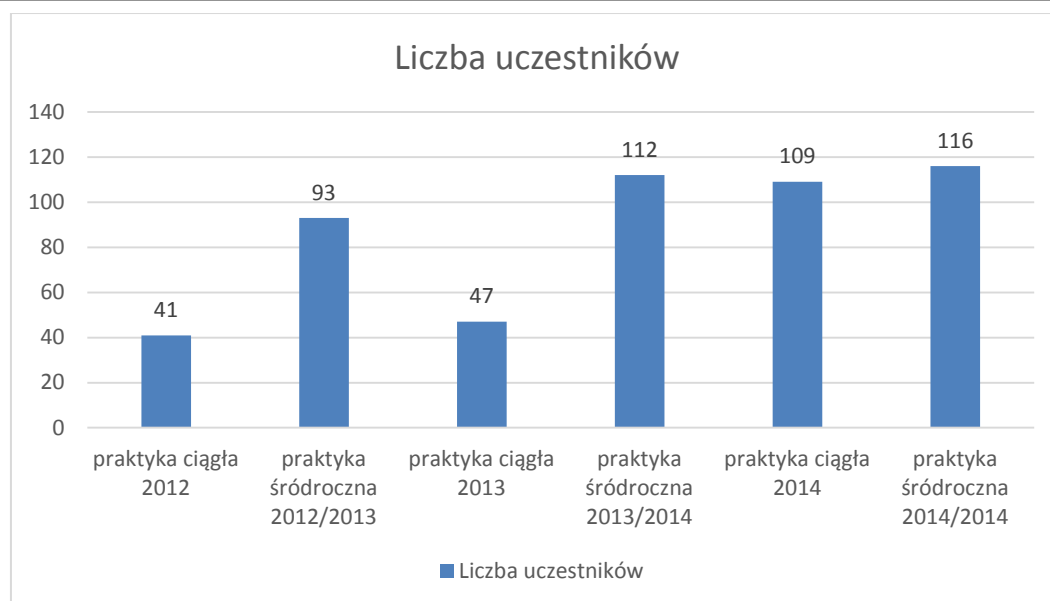
Warsztaty dla studentek/-ów były pierwszym etapem wdrażania modelowych programów praktyk. Poprzedzały konkretny rodzaj praktyki (śródroczna, ciągła) odbywanych w konkretnym w roku akademickim. Na każdy z nich przypadały odrębne warsztaty w wymiarze 8 godzin. Były poświęcone zagadnieniom dotyczącym organizacji i zadań praktyki na poszczególnych etapach kształcenia (przedszkole, szkoła), z zasadami odbywania praktyki, z dokumentacją i zasadami jej wypełniania,

warunkami zaliczenia, zagadnieniom metodycznym, np. poziomy planowania w edukacji przedszkolnej, sytuacje edukacyjne charakterystyczne dla różnych form pracy pedagogicznej, metody pracy z dzieckiem (m.in. metoda dobrego startu opracowana przez prof. Martę Bogdanowicz, metoda Bon Depart), eksperymenty w edukacji przedszkolnej, zdarzenia krytyczne w edukacji przedszkolnej, diagnoza pedagogiczna, studium przypadku, organizacja zajęć zintegrowanych, konstruowanie scenariusza zajęć zintegrowanych, planowanie zajęć matematycznych, zapoznanie z podręcznikami obowiązującymi w szkole (m.in. z nowym podręcznikiem dla klasy pierwszej szkoły podstawowej pt. „Nasz elementarz”), ich analiza krytyczna, nową podstawą programową oraz wyznacznikami efektywności procesu uczenia się. Prowadzili je doświadczeni metodycy. Poniżej zostały przytoczone najczęściej pojawiające się opinie i uwagi studentek/-ów na temat warsztatów. W warsztatach wzięło udział łącznie 286 osób, aczkolwiek niektóre osoby uczestniczyły w więcej niż jednym warsztacie. Liczba uczestników warsztatów:

- Warsztaty dotyczące praktyki ciągłej 2012 – 41 osób
- Warsztaty dotyczące praktyki śródrocznej 2012/2013 – 93 osób
- Warsztaty dotyczące praktyki ciągłej 2013 – 47 osób
- Warsztaty dotyczące praktyki śródrocznej 2013/2014 – 112 osób
- Warsztaty dotyczące praktyki ciągłej 2014 – 109 osób
- Warsztaty praktyki śródrocznej 2014/2015 – 116 osób.

Wykres 1

Liczba osób uczestniczących w warsztatach dla studentek/-ów

Poniżej przedstawiono wybrane opinie i uwagi po warsztatach dotyczących praktyki ciągłej.

Studentki/-ci I roku Edukacji Wczesnoszkolnej i Przedszkolnej (EWiP), 2014 r.:

- *Bardzo przydatne warsztaty i pomocne,*
- *Bardzo mi się podoba forma prowadzenia zajęć,*
- *Prowadząca w jasny sposób przeprowadziła warsztaty,*
- *Były bardzo dobrze przygotowane i poprowadzone. Pani prowadząca w bardzo jasny i dokładny sposób wyjaśniła zasady prowadzenia dziennika i sposoby przeprowadzania ćw.,*
- *Jestem bardzo mile zaskoczona organizacją warsztatów,*
- *Były przeprowadzone interesująco i rzeczowo,*
- *Nie brakowało żadnych zagadnień. Warsztaty interesujące, dużo informacji! Wspaniała prowadząca!,*
- *Ogólnie bardzo przydatne,*
- *Bardzo przybliżyły mi, jak będzie wyglądała praktyka ciągła,*
- *Warsztaty były bardzo atrakcyjne poznawczo i bogate w nową wiedzę.*

Studentki/-ci II roku EWiP, 2014 r.:

- *Warsztaty bardzo przydatne, prowadzone w sposób bardzo profesjonalny,*
- *Bardzo przydatne,*
- *Ciekawe, przydatne do praktyki ciągłej,*
- *Pani prowadząca warsztaty wyjaśniła bardzo dobrze wszystkie zagadnienia,*
- *Były zrealizowane zagadnienia, które mnie interesowały,*
- *Ogólne uwagi są pozytywne. Warsztaty bardzo mi się podobały.*

Studentki/-ci I roku EWiP, 2013 r.:

- *Uważam, że było wiele zagadnień przydatnych, dobrze rozplanowanych w czasie i nie trzeba było dodawać innych zagadnień. Prowadzone były w bardzo ciekawy sposób. Wiele praktycznych ćwiczeń zostało przeprowadzonych, które przydadzą się w działalności praktycznej zarówno na praktyce, jak i w przyszłej pracy,*
- *Warsztaty bardzo przydatne, dowiedziałam się wiele ważnych informacji,*
- *Szczegółowo omówione zostały wszystkie zagadnienia. Niczego nie brakowało. Prowadząca zajęcia była doskonale przygotowana pod względem teoretycznym, jak i praktycznym. Bardzo mi się podobało,*
- *Niczego nie brakowało. Warsztaty zostały poprowadzone w sposób jasny i zrozumiały,*
- *Dowiedziałam się ważnych informacji odnośnie praktyki.*

Studentki/-ci II roku EWiP, 2013 r.:

- *Przyjemnie, miło i ciekawie,*
- *Dobrze, ciekawie poprowadzone w sposób zrozumiały.*

Poniżej przedstawiono wybrane opinie i uwagi odnośnie do warsztatów związanych z praktyką śródroczną:

- *Warsztaty bardzo dobrze przygotowane pod względem metodycznym, treściowym, dużo treści wziętych z życia,*
- *Warsztat niezwykle pomocny, przydatny i na pewno potrzebny,*
- *Dzięki prowadzącej warsztaty uważam za udane i przydatne,*
- *Warsztat prowadzony bardzo profesjonalnie, zrozumiale dla uczestników,*
- *Bardzo ciekawy i absorbujący warsztat,*
- *Miła atmosfera, prowadząca dobrze przygotowana,*
- *Warsztaty bardzo ciekawe, dające dużo nowych doświadczeń.*

Jak można zauważyć, studentki/-ci pozytywnie wypowiadali się na temat warsztatów. Docenili ich wagę i przydatność w odbywaniu praktyki, a nawet w przyszłej pracy w zawodzie. Podkreślali solidne przygotowanie metodyczne trenerów prowadzących warsztaty i ich profesjonalizm, a także na atmosferę panującą podczas tych zajęć.

10. Praktyka śródroczna

Kolejnym etapem wdrażania modelowych programów praktyk była realizacja praktyki śródrocznej obserwacyjnej, asystenckiej, czynnej.

Studentki/-ci odbywali praktykę śródroczną w miejskich przedszkolach i szkołach znajdujących się na terenie Olsztyna. Przez cały rok akademicki zarówno obserwowali, jak i prowadzili zajęcia, które były prowadzone systematycznie, w dniach ustalonych z placówkami i metodykami prowadzącymi. Zadaniem studentek/-ów było także odbycie dwóch pięciogodzinnych dyżurów asystenckich w roku akademickim, po jednym w każdym semestrze, najczęściej w placówce edukacyjnej, w której realizowali praktykę śródroczną. Ta forma aktywności

studentek/-ów, podobnie jak ich udział w warsztatach, była nowością w odniesieniu do praktyki śródrocznej realizowanej przed rozpoczęciem projektu. Celem dyżuru było m.in. prowadzenie obserwacji rozwoju dzieci/uczniów, organizacji pracy w przedszkolu/szkole, uczenie się wchodzenia w interakcje z wychowankami/uczniami, pomoc nauczycielowi w działaniach o charakterze edukacyjnym, wychowawczym i opiekuńczym, poznanie zasad planowania dnia aktywności dziecka/ucznia – nauczyciela w przedszkolu/szkole, obserwowanie i poznawanie czynności dodatkowych, jakie wykonuje nauczyciel w przedszkolu/szkole, np. udział w radach pedagogicznych, zebrania z rodzicami, współpraca przy projektach, wycieczkach, festynach, organizacja uroczystości, obserwowanie dzieci/uczniów w różnych sytuacjach, np. w nawiązywaniu interakcji, z nauczycielem-opiekunem omawianie wyników obserwacji i odnoszenie ich do teorii o rozwoju dziecka/ucznia oraz wyjaśnianie zjawisk pedagogicznych, towarzyszenie nauczycielowi w trakcie wykonywania przez niego różnego typu zajęć administracyjnych i organizacyjnych, pełnienie dyżurów, uzupełnienie dziennika, kart obserwacji, sprawdzanie zeszytów, prac uczniowskich oraz wypełnianie innych zadań.

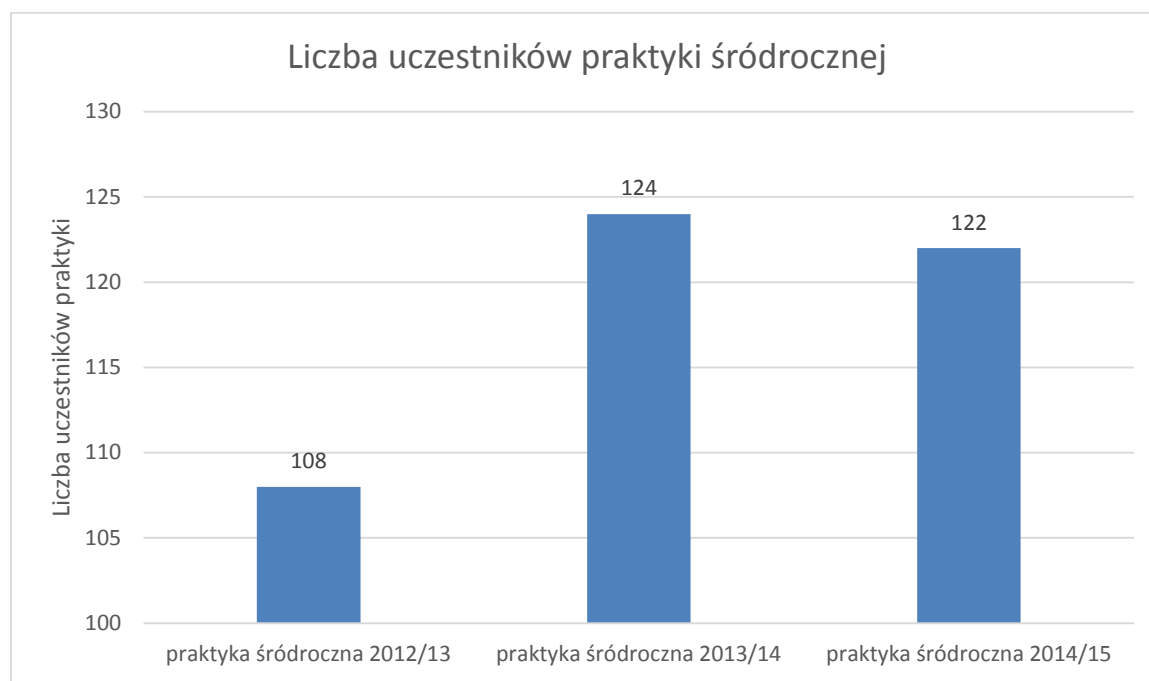
Każda praktyka śródroczna realizowana była przez dwa semestry w każdym roku akademickim od października do czerwca. Łącznie odbyły się 354 praktyki. W poszczególnych praktykach uczestniczyła następująca liczba osób:

- praktyka śródroczna 2012/2013 – 108 osób;
- praktyka śródroczna 2013/2014 – 124 osób;
- praktyka śródroczna 2014/2015 – 122 osób

Wykres 2

Liczba uczestników praktyki śródrocznej

Uczestnicy projektu w trakcie trwania praktyk odpowiadali na pytania w ankiecie, które miały określić, na ile ich zdaniem uczestnictwo w projekcie przyczyniło się do podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności. Każdą ankietę student/-ka wypełniał 3 razy – na początku praktyki, po pierwszym semestrze i po zakończeniu drugiego semestru praktyki. Poniżej procentowe zestawienie odpowiedzi udzielonych na zakończenie praktyk śródrocznych.

Tabela 6

Ocena poziomu wiedzy i umiejętności w poniższych dziedzinach

Pytanie	Odpowiedź, gdzie 1 oznacza „niski poziom wiedzy”, a 5 – „wysoki poziom wiedzy”				
	1	2	3	4	5
Posługiwanie się nowoczesnym i technologiami informacyjnym i (m.in.	3%	6%	5%	46%	41%

Internet, prezentacje multimedialne, tablice interaktywne)					
Projektowania scenariusza zajęć/dnia aktywności nauczyciela i ucznia	0%	0%	13%	53%	34%
Organizacja i prowadzenie lekcji	0%	1%	7%	53%	39%
Analiza i interpretacja przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć)	0%	2%	14%	35%	32%
Realizacja zamierzonych celów	0%	0%	7%	64%	28%
Prowadzenie obserwacji pracy klasy (grupy) i ucznia	0%	1%	2%	50%	47%
Kierowanie zespołem dziecięcym, panowanie nad grupą, organizowanie procesu edukacyjnego i środowiska materialnego	0%	2%	12%	44%	41%
Komunikacja dostosowywana do poziomu rozwoju uczniów	0%	0%	9%	34%	57%
Przygotowanie pomocy dydaktycznych/środków dydaktycznych wspomagających prowadzenie samodzielnych zajęć	2%	2%	13%	49%	34%
Analiza i interpretacja sytuacji edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych i pomocowych w działalności pedagogicznej	11%	10%	17%	34%	28%
Wykonanie badań pozycji społecznej dziecka w grupie rówieśniczej prostymi metodami socjometrycznymi, a następnie ich opracowanie i analiza	0%	2%	11%	43%	43%
Analiza i interpretacja własnego funkcjonowania w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron)	0%	0%	9%	34%	57%

Praktykantki i praktykanci na zakończenie każdej praktyki oceniali zdecydowanie lepiej swoje umiejętności i wiedzę. Przeważająca część respondentów oceniała swoją wiedzę na 4 i 5, co jest znacznie lepszym wynikiem od ocen sprzed rozpoczęcia praktyki. Szczegółowe zestawienia danych znajdują się w raportach z poszczególnych praktyk. Niewielki odsetek respondentów oceniał swoje umiejętności i wiedzę na od 1 do 3. Natomiast z danych zawartych w tabeli 7 wynika, że poziomi wiedzy studentek i studentów zwiększył się również w zakresie metod i form pracy w edukacji wczesnoszkolnej/przedszkolnej, procedur i dokumentacji obowiązujących nauczycieli w placówkach edukacyjnych, regulacji prawnych placówek oraz wymogów i zasad prowadzenia dokumentacji pedagogicznej.

Tabela 7

Ocena poziomu wiedzy w poniższych dziedzinach

Pytanie	Odpowiedź, gdzie 1 oznacza „niski poziom wiedzy”, a 5 – „wysoki poziom wiedzy				
	1	2	3	4	5
Metody i formy pracy w edukacji wczesnoszkolnej / przedszkolnej	1%	0%	10%	48%	41%
Organizacja i funkcjonowanie placówki edukacyjnej, w tym znajomość takich dokumentów jak statut placówki edukacyjnej, system oceniania, programy pracy wychowawczo - dydaktycznej, programy profilaktyczne placówek edukacyjnych	0%	1%	20%	53%	26%
Dokumenty określające status prawny jednostek edukacyjnych (ustawy, rozporządzenie, itp.)	4%	14%	30%	24%	28%
Wymogi i zasady prowadzenia dokumentacji pedagogicznej nauczyciela przedszkola / szkoły (m.in. dokumentacja związana z realizowaniem obowiązków nauczyciela: dzienniki zajęć, dzienniki	5%	9%	22%	28%	36%

obserwacji rozwoju dzieci, okresowe plany pracy)					
Podstawy programowe, programy nauczania	1%	1%	20%	35%	43

Studentki/-ci uczestniczący w dyżurze asystenckim pytani byli o swoje opinie dotyczące dyżuru. Poniżej przytoczono wybrane przykładowe wypowiedzi. Poniżej przytoczone zostały tylko te z nich, które zawierają ciekawe spostrzeżenia i refleksje.

– Ewa, studentka I roku EWiP, dyżur asystencki w Przedszkolu Miejskim nr 19 w Olsztynie, grupa wiekowa 5-6-latki, 23.05.2013 r.

Dyżur rozpoczęłam o godzinie 9. Na początku przyglądałam się prowadzonym zajęciom, jakimi była próba do inscenizacji „Dzień Matki i Ojca”. Po próbie dzieci siadły do stolików i kończyły upominki dla rodziców z okazji ich święta, a ja im w tym pomagałam. Po skończonej pracy dzieci miały czas na zabawę dowolną. Następnie był obiad, a po obiedzie poszliśmy na przedszkolny plac zabaw. Po powrocie z placu zabaw była kolejna próba do inscenizacji, tym razem generalna na sali gimnastycznej, ponieważ tam odbywało się przedstawienie. W czasie zabaw dowolnych pomagałam dzieciom w czynnościach higienicznych (mycie zębów), pilnowałam ogólnego porządku i spokoju. Miałam okazję pracować indywidualnie z jednym chłopczykiem z którym ćwiczyłam wierszyk do inscenizacji, ponieważ myliła mu się jego kwestia. Chłopczyk był zadowolony, ponieważ nauczył się poprawnie recytować swój tekst. Podczas dyżuru mogłam bliżej przyjrzeć się, jak wygląda praca w moim przyszłym zawodzie. W wolnej chwili nauczycielka zapytała mnie o plany na przyszłość i udzieliła kilku cennych wskazówek. Czas spędzony w przedszkolu tego dnia był dla mnie cenny i pozwolił wyciągnąć mi wnioski na przyszłość oraz pokazał, nad czym powinnam jeszcze popracować.

– Anna, studentka I roku EWiP, dyżur asystencki w Przedszkolu Miejskim nr 13 w Olsztynie, grupa wiekowa 3-latki, 20.12.2013 r.

W przedszkolu byłam o godzinie 7.10. Od tej godziny dzieci przychodziły do sali i miały czas na zabawy dowolne. Dzieci przychodzące witały się z panią przez podanie ręki. Kiedy biegały po sali pani nauczycielka przypomniła, że nie wolno im biegać. [...] O godzinie 8.30 dzieci zaczęły bawić się z panią na dywanie i śpiewać piosenki. O 8.40 pani powiedziała dzieciom, żeby umyły ręce przed śniadaniem, następnie zjadły śniadanie. Po śniadaniu umyły zęby (pomagałam dzieciom nałożyć pastę na szczoteczki i podawałam im kubeczki). O 9.15 do sali przyszła grupa „Pszczółek” razem z nauczycielką i dzieci wspólnie oglądały film „Rudolf czerwonończyk”. Około godziny 10.15 dwóch chłopców znudzonych filmem zaczęło w ciszy bawić się przy stoliku. Film zakończył się o godzinie 10.30, po czym dzieci mogły bawić się przy stoliku lub na dywanie (włączyłam się w zabawę z dziećmi). O godzinie 12.00 dzieci zjadły obiad, podczas jedzenia pani rozkładała im koce, na których po zjedzeniu dzieci mogły się położyć. Mój dyżur zakończył się o godzinie 12.30. Większość dzieci odpoczywała wtedy na kocach. Przed wyjściem pomogłam nauczycielce przygotować stoliki do wigilii grupowej.

Pierwszy dyżur asystencki pozwolił mi zapoznać się z codziennością przedszkolną. Widziałam, w jaki sposób nauczycielka powinna kierować grupą przedszkolną i jak zorganizować dzieciom czas. Ponadto przekonałam się, jak w praktyce wygląda rozkład pierwszej części dnia. Mój dyżur przypadł na dzień wigilii grupowych, przez co mogłam obserwować, jak wygląda w przedszkolu świąteczny dzień. Dzieci odczuły, że jest to wyjątkowy czas przez oglądanie tematycznego filmu. Podczas dyżuru zaobserwowałam, jak w praktyce wyglądają zabawy dowolne oraz jak planować dzień pracy. Dowiedziałam się, jak ważne jest ustalanie z dziećmi zasad, jakie powinny być respektowane na terenie sali oraz w jaki sposób prowadzić rozmowy z dziećmi.

– Natalia, studentka II roku EWiP, SP 22 im. M. Dąbrowskiej w Olsztynie, 15.03.2013 r., 28.05.2013 r.

W trakcie dyżurów asystenckich pomagałam nauczycielce klasy III w organizacji lekcji, kserowałam karty pracy, przygotowywałam arkusze testów dla dzieci. Na każdym dyżurze pomagałam dzieciom w rozwiązywaniu zadań (zwłaszcza matematycznych, ale też na j. polskim). Przede wszystkim obserwowałam pracę nauczyciela i to, jak z różnymi zadaniami radzą sobie dzieci. Patrzyłam również na to, jak dzieci zachowują się na przerwach, czy sobie pomagają itp. Uczestnictwo w dyżurach asystenckich daje większy obraz na to, jak naprawdę wygląda praca w szkole. Uważam, że jest to ciężka praca, zważając na różnice intelektualne dzieci. Poza tym być w szkole tyle godzin daje zupełnie inne odczucie niż półtoragodzinną praktyka w szkole.

– Patrycja, studentka II roku EWiP, Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jarosława Dąbrowskiego w Olsztynie, 2013 r.

Dnia 26 lutego 2013 r. odbyłam w ramach praktyki śródrocznej dyżur asystencki w Szkole Podstawowej im. Jarosława Dąbrowskiego w Olsztynie w klasie IIIc. Podczas dyżuru miałam okazję obserwować różne formy zajęć w ramach tematu dnia: „Zimowa wycieczka w góry”. Zapoznałam się z ćwiczeniami i kartami pracy uczniów, dzięki czemu poznałam różne rodzaje zadań i poleceń, z jakimi stykają się uczniowie podczas pracy z podręcznikami. W ramach edukacji polonistycznej uczniowie konstruowali krótkie opowiadania o zabawach zimowych. Później miałam możliwość sprawdzenia poprawności ortograficznej i gramatycznej stworzonych tekstów oraz sposobów tworzenia wypowiedzi pisemnej przez uczniów. W czasie zajęć z edukacji matematycznej uczniowie wykonywali zadania w dzieleniu przez 7 w zakresie 100. Pomagałam tym uczniom, którzy mieli trudności z wykonywaniem obliczeń. Podczas dyżuru miałam też możliwość poznania zasad organizacji zajęć z obszaru edukacji muzycznej. Dzieci wykonywały zadania – ćwiczenia rytmiczne, a następnie uczyły się piosenki i zapisywały nuty. Uczestniczyłam także w zajęciach komputerowych, podczas których uczniowie pracowali z programami edukacyjnymi.

Myszę, że podczas uczestnictwa w tych zajęciach zdobyłam przydatne wiadomości odnośnie sposobów prowadzenia np. zajęć z edukacji muzycznej. Także zapoznanie z podręcznikami oraz pracami wykonywanymi przez uczniów dostarczyło mi informacji o tym, jak prowadzić pracę dydaktyczno-wychowawczą z uczniami klasy III.

– Monika, studentka II roku EWiP, Szkoła Podstawowa nr 22 w Olsztynie, 16.01.2013 r.

Dnia 16.01.2013 roku odbyłam dyżur asystencki w Szkole Podstawowej nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie [...]. Pierwszą lekcją była religia. Zajęcia rozpoczęły się wspólną modlitwą, następnie uczniowie uzupełniali ćwiczenia. Część osób została przepytana z Katechizmu w ramach przygotowania się do przyjęcia Pierwszej Komunii Świętej. Na lekcji języka angielskiego dzieci uczyły się słownictwa dotyczącego wyposażenia domu, za pomocą stron internetowych np. łączyły obrazki z odpowiednim wyrazem. Grały również w grę, której musiały zaznaczać baloniki z literką, która usłyszały. Jednak zainteresowane było tylko to dziecko, które aktualnie wykonywało zadania przy laptopie, a reszta uczniów się nudziła. Następnie razem z nauczycielką uzupełniały zadania w książce, utrwały użycie przymków, np. uzupełniały luki w zdaniach. Kolejne 3 lekcje to nauczanie zintegrowane. Po omówieniu tekstu uczniowie indywidualnie pisali własny rozdział do lektury „Plastusiowy pamiętnik”. [...] pomagałam dzieciom ułożyć w zdania ich pomysły. [...] Na lekcji matematyki uczniowie utrwalali zapis cyfr rzymskich i rozwiązywali zadania problemowe. Ku mojemu zaskoczeniu bardzo dużo dzieci doskonale radziło sobie z rozwiązywaniem zadań problemowych. Ostatnia godzina, czyli zajęcia wyrównawcze, były tylko dla uczniów, którzy potrzebowali dodatkowego wyjaśnienia materiału i utrwalenia wiedzy. W tym czasie rozwiązywali karty pracy. Dzięki możliwości uczestniczenia w dyżurze asystenckim miałam szansę zdobycia doświadczenia poprzez obserwowanie pracy nauczycielki i zwrócenie uwagi na różne sposoby radzenia sobie

---

z problemami, które czasami pojawiają się w trakcie zajęć. Chętnie pomagałam dzieciom, jak i nauczycielce.

– Marlena, studentka II roku EWiP, SP 2 w Olsztynie, 29.11.2012 r.

Podczas dyżuru asystenckiego uczestniczyłam w zabawach andrzejkowych. Na początku przybliżyłam historię Andrzejek. Dzieci były ciekawe tego, jak kiedyś obchodzono Andrzejki. Porównywały dawne zwyczaje do obecnych. Następnie rozpoczęło się wróżenie. Przeprowadziłam z dziećmi szereg wróżb, m.in. wróżbę z butami, przebijanie serca, co miało wskazać imię przyszłej sympatii, numerologia. Po przeprowadzeniu wszystkich zaplanowanych wróżb uczniowie w zeszytach zapisali, jakie wróżby im się najbardziej podobały i dlaczego. Odpowiedzi były różne, ale wszystkie równie ciekawe. Po tym razem z dziećmi przygotowałam miejsce na tańce. Na sam koniec uczniowie mieli poczęstunek i zabawę przy ulubionych utworach. Myślę, że sporo wyniosłam z tego dyżuru, ponieważ miałam możliwość sama stanąć przed dziećmi, opowiadając im o historii Andrzejek oraz przeprowadzając z nimi wróżby, a przy tym miło spędzić czas.

– Anna, studentka II roku EWiP, SP 10 w Olsztynie, 10.04.2013 r.

Na początku omawiałam z dziećmi czytankę o zwierzętach wiejskich, dzieci poprawiały w niej błędy dotyczące zwierząt i ich domów. Następnie omówiliśmy miejsca, gdzie mieszkają wiejskie zwierzęta. Po omówieniu czytanki dzieci podzieliły się w grupy i wykonywały pracę plastyczną kolaż pod tytułem „Wieś”. Następnie dzieci omówiły swoje prace (w trakcie wykonywania kolaży służyłam pomocą i zachęcałam dzieci do twórczej pracy). Wcześniej wykonanymi pracami przyozdobiłam tablicę – gazetkę szkolną. Pomogłam pani segregować sprawdziany i ocenić prace domowe z matematyki. Pilnowałam dzieci na przerwach i przeczytałam dzieciom bajkę „Brzydkie kaczątko”. Dyżur asystencki uważam za udany. Zarówno ja, jak i uczniowie byli zadowoleni.

Na zakończenie praktyki śródrocznej praktykanci/-tki anonimowo wypełniali na jej temat ankietę, w których wypowiedzieli się następująco, nierzadko wskazując propozycje zmian. Poniżej wybrane opinie:

- *Więcej godzin prowadzenia zajęć, mniej zajęć obserwowanych,*
- *Brak studium przypadku i diagnozy, ponieważ nie jesteśmy w stanie przeprowadzić potrzebnych obserwacji w trakcie praktyk,*
- *Dzienniczek nie powinien być szczegółowy,*
- *Więcej samodzielnego prowadzenia zajęć.*

Z ankiet wynika, że studenci/tki-praktykanci/-tki najczęściej zgłaszali zwiększenie liczby godzin praktyki czynnej, ale także zwracali uwagę na istotę hospitacji zajęć prowadzonych przez doświadczonych nauczycieli. Zdarzyły się także opinie na temat dyżuru asystenckiego – części studentom/-kom dyżur asystencki nie odpowiadał, stanowił zbyt duże obciążenie, zbyt dużo wysiłku od nich wymagał. Studentki/-ci również kilkakrotnie odnieśli się do prowadzonych dzienniczków praktyki śródrocznej. Pojawiła się wypowiedź, iż dzienniczki są zbyt szczegółowe. Dotyczy to także części dzienniczka odnoszących się do sporządzania diagnozy pedagogicznej oraz studium przypadku, które miały stanowić jedynie próbkę ich sporządzenia. Należy jednak podkreślić, iż większość studentek/-ów postulowała zwiększenie liczby godzin praktyki czynnej, co potwierdzają nie tylko ankiety, ale przede wszystkim refleksje po odbyciu dyżurów asystenckich, które znacznie przyczyniały się do wzbogacenia ich doświadczenia pedagogicznego.

Studentki i studenci wypełniali ankiety przed, w trakcie jak i po praktyce śródrocznej. Ich celem było zbadanie efektów projektu. Służyła również do poznania ewentualnych uwag i opinii dotyczących prowadzonej praktyki. Poniżej wybrane opinie:

- *Może jakieś dodatkowe zajęcia, więcej możliwości prowadzenia samodzielnie zajęć,*

-
- *Moim zdaniem silną stroną praktyki jest to, iż pokazuje ona i przygotowuje nas do prowadzenia zajęć, obserwacji grupy jak i nauczycielek, dzięki czemu mamy świadomość jak będzie wyglądała nasza praktyka ciągła, którą musimy odbyć we wrześniu,*
  - *Silną stroną stanowi to, że nabieramy przez nie doświadczenia potrzebnego w przyszłej pracy,*
  - *Wszystko było super. Możliwości kontaktu z nauczycielkami i ekspertami z UWM,*
  - *Mocną stroną praktyk było praktycznie wszystko. Bardzo wysoki poziom zajęć, pomoc opiekunki z UWM, pomoc pań z projektu,*
  - *Dobrze, że był nacisk na systematyczne wypełnianie dzienniczka, bo dzięki temu coś zostaje w ręku po praktyce,*
  - *Panie nauczycielki przygotowane i prowadzące świetne zajęcia, dzieci rozkoszne, ciekawe świata i wszystkiego co je otacza. Naprawdę uważam, że jak najwięcej takich praktyk powinno być,*
  - *Zwiększyć ilość zajęć, umożliwi to polepszenie jakości przygotowywania praktykantów,*
  - *Mogę skonfrontować swoje wyobrażenia o pracy w szkole z życiem codziennym. Widzę, ile nauczycielki mają obowiązków, że nie tylko jest przyjemnie i sympatycznie, ale czasem też robi się poważnie. Uważam, że taka praktyka ma sens i jest bardzo przydatna,*
  - *Cała praktyka, jak i dyżur asystencki są bardzo przydatne,*
  - *Super przygotowane zajęcia, prowadzące, nauczycielki. dzienniki są bardzo fajną rzeczą, są co prawda czasochłonne, ale będą dobrą pamiątką i źródłem wiedzy w przyszłości,*
  - *Konsultacje z metodykami, można omówić swoje przemyślenia i refleksje.*

Z przytoczonych refleksji zarówno po odbyciu dyżuru asystenckiego, jak i z ankiet można wysunąć się ważny wniosek – umożliwienie studentkom/-om częstego uczestniczenia w życiu przedszkola/szkoły jest istotnym i niezbędnym elementem w praktycznym przygotowaniu studentów/-ek do pracy w zawodzie nauczyciela. Student/ka poprzez obserwację i asystowanie nauczycielowi-opiekunowi uczy się stosowania wiedzy w praktyce, radzenia z codziennymi problemami pojawiającymi się w przedszkolu/szkole, uczy się także współpracy z kadrą pedagogiczną, poznaje stosowane przez doświadczonych nauczycieli nowe rozwiązania m.in. dydaktyczne, opiekuńcze, wychowawcze, a także sposoby wykorzystania nowych technologii. Każda więc forma praktycznego zdobywania doświadczenia to konieczny element kształcenia przyszłych nauczycieli.

11. Praktyka ciągła

Kolejnym etapem podwyższania jakości praktycznego przygotowania studentek/-ów do pracy w zawodzie nauczyciela był udział w poprzedzonej warsztatami (8 godzin) praktyce ciągłej w wymiarze 120 godzin, odbywanej w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych na uczelni, we wrześniu, w wybranej z bazy placówek edukacyjnych. Praktyka studentek/-ów była monitorowana przez metodyków z UWM. W niezapowiedzianym terminie wizytowali placówki, w których studentki/-ci odbywali praktykę. Łącznie odbyły się 223 praktyki ciągłe. W poszczególnych praktykach uczestniczyła następująca liczba osób:

- praktyka ciągła 2012 rok – 45 osób;
- praktyka ciągła 2013 – 58 osób;
- praktyka ciągła 2014 – 120 osób.

Wykres 3

Liczba uczestników praktyk ciągłych

Praktykantki i praktykanci przed i po praktyce ciągłej proszeni byli o wypełnienie ankiety oceniającej ich umiejętności i wiedzę w obszarach poruszanych podczas praktyki. Poniżej przedstawiono zbiorczy wynik ankiet przeprowadzonych na zakończenie praktyk.

Tabela 8

Ocena poziomu wiedzy i umiejętności praktykantek/-ów

Pytanie	Ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „niski poziom wiedzy/umiejętności”, a 5 – „wysoki poziom wiedzy/umiejętności”				
	1	2	3	4	5
Samodzielne prowadzenie zajęć dydaktycznych	0%	0,8%	15,2%	58,4%	25,6%
Opracowywanie konspektów zajęć oraz przygotowywanie środków dydaktycznych	0%	2,4%	24%	40,8%	32,8%
Znajomość organizacji przedszkola /szkoły	0,8%	0%	14,4%	44,8%	40%
Znajomość funkcjonowania przedszkola / szkoły	0%	0,8%	16%	52,8%	30,4%

Wiedza na temat rozwoju człowieka w cyklu życia w aspekcie biologicznym, psychologicznym oraz społecznym	0%	4%	18,4%	49,6%	28%
Wiedza o rodzajach więzi społecznych podmiotów działalności pedagogicznej (dzieci, rodziców, nauczycieli)	0%	4%	17,6%	49,6%	28,8%
Wiedza o rządzących podmiotami działalności pedagogicznej prawidłowościach i procesach komunikowania interpersonalnego i społecznego	0%	0,8%	22,4%	48%	28,8%
Umiejętność dokonania obserwacji i interpretacji zjawisk społecznych	0%	0,8%	16%	52,8%	29,6%
Umiejętność dokonania analizy powiązania zjawisk społecznych z różnymi obszarami działalności pedagogicznej	0,8%	2,4%	16,8%	56,8%	23,2%
Umiejętność dokonywania obserwacji, analizy i interpretacji sytuacji i zdarzeń pedagogicznych	0%	0%	18,4%	57,6%	24%
Umiejętność analizowania i interpretowania problemów pedagogicznych (edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych)	0%	1,6%	16%	59,2%	23,2%
Umiejętność analizowania i interpretowania motywów i wzorów ludzkich zachowań	0%	2,4%	20,8%	50,4%	26,4%

Praktykantki/-ci dzięki praktykom podnieśli swoje umiejętności i wiedzę wskazane w powyższej tabeli. Średnio ok. 80% respondentów oceniało swoje umiejętności i wiedzę na 4 i 5. Jedyne pojedyncze przypadki wskazywały na 1 i 2. Zwiększenie swoich kompetencji przyczynia się do osiągnięcia zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie wskaźników.

W ankiecie można było wyrazić również swoją opinię na temat przebiegu praktyki. Studentki/-ci bardzo pozytywnie wypowiedali się o praktykach, zarówno o organizacji, jak i przebiegu. Poniżej przedstawiono wybrane opinie:

-
- *Jestem w 100% zadowolona jestem z wyboru placówki, która spełniła moje oczekiwania. opiekun z ramienia przedszkola pomógł mi przy prowadzeniu zajęć, zawsze służył dobrą radą, pomocą metodyczną, podobnie jak i pracownicy UWM,*
  - *W tak krótkim czasie nie da się wszystkiego zgłębić, a jedynie zasygnalizować pewne tematy, ale przynajmniej wiadomo, w jakim kierunku trzeba podążać,*
  - *Chciałabym, żeby przedłużyć czas przebywania w danej grupie wiekowej, by lepiej poznać dzieci. Ułatwiłoby to przeprowadzanie zajęć,*
  - *Było dobrze, może trochę za krótko, Zajęcia w innych miesiącach niż wrzesień, więcej praktyk,*
  - *Więcej warsztatów,*
  - *Chciałabym mieć możliwość uczestniczenia w dodatkowych praktykach,*
  - *Trudność sprawiło mi przygotowanie się do zajęć, w tym wypełnienie konspektu zajęć. Ale mogłam w tej kwestii liczyć na pomoc opiekuna/nauczyciela,*
  - *Było dobrze, może trochę za krótko,*
  - *Więcej praktyki, może w innych miesiącach. poza tym wszystko było super.*

Poniżej przedstawiono fragmenty ze sprawozdań, dołączanych do dzienniczka praktyk, zawierające opinie i refleksje studentki/-ów po praktyce ciągłej.

- Marta, studentka II roku EWiP, wrzesień 2013 r.:

Poprzez praktykę ciągłą mogłam lepiej przyjrzeć się pracy nauczycielek. Lepiej widać obowiązki, metody i pracę nauczycielki, gdy jest możliwość spędzenia w klasie całego dnia, a nie tylko jednej czy dwóch jednostek zajęć. Miałam także większą swobodę, gdyż byłam sama na hospitacjach, więc mogłam uczestniczyć w lekcjach jako asystentka/pomoc nauczycielki. [...] mogłam lepiej zapoznać się z dziećmi i zrobić studium przypadku.

- Paulina, studentka II roku EWiP, wrzesień 2013 r.:

Jestem bardzo zadowolona z przebiegu praktyki. Nauczyciele byli bardzo pomocni, nie spotkałam się ze złym słowem, niemiłym traktowaniem. Przyjmowana byłam z ogromną sympatią. Wychowawcy byli zadowoleni z zajęć prowadzonych przeze mnie, dzielili się uwagami dotyczącymi lekcji. Początkowo obawiałam się prowadzenia zajęć w szkole podstawowej, ale teraz uważam, że poszło mi bardzo dobrze i jestem zadowolona z wyników mojej pracy. Zauważyłam, że mam bardzo dobry kontakt z dziećmi, lekcje prowadzę dość pewnie i dobrze panuje nad dyscypliną grupy. Bardzo dużo wysiłku wymagało ode mnie przygotowanie się do zajęć, pisanie scenariuszy, dobór metod, przygotowanie materiałów dydaktycznych. Zawsze chciałam być bardzo dobrze przygotowana i mam nadzieję, że udało mi się to. Tematy dobierałam zgodnie z tokiem książek, ćwiczeń uczniów, ponieważ taka była wola nauczycielki, nie chciała mieć zaległości. Tematy, które otrzymałam, były dość ciekawe, omijałam ćwiczenia moim zdaniem błahe i zajmowałam dzieci czymś ciekawszym i bardziej wartościowszym, kiedy widziałam, że dla dzieci nie jest to interesujące, zmieniałam treść lub wydłużałam czas realizacji, jeśli było to dla nich bardzo ciekawe. Po praktyce śródrocznej wiem, że jest to praca moich marzeń i bardzo chciałabym się realizować w tym kierunku i po skończeniu studiów szukać pracy nie tylko w przedszkole, ale także i w szkole.

– Małgorzata, studentka I roku EWiP, praktyka ciągła wrzesień 2014 r.

Praktyka w przedszkolu bardzo mi się podobała. Dzięki możliwości prowadzenia tak wielu zajęć zdobyłam wiele doświadczenia i nowych umiejętności. Przedszkole było bardzo przyjaznym miejscem dla dzieci i pracowników. Byłam mile zaskoczona przyjęciem dzieci, które chętnie ze mną współpracowały. Odczułam, że dzieci mnie lubią, co dodawało mi pewności siebie. Miałam wiele pomysłów, które udało mi się zrealizować. Nauczyciele dawali mi szansę na samodzielne tworzenie scenariuszy oraz tematów, prowadzili też ciekawe zajęcia, które mogłam obserwować. Dzięki tej praktyce upewniłam się, że wybrałam dla siebie odpowiedni kierunek studiów.

– Aleksandra, I EWiP, wrzesień 2014 r.

Podczas praktyki spotkałam się z dużą pomocą nauczycielki, które chętnie ze mną współpracowały, dzieliły się swoimi uwagami. Bardzo lubię dzieci, więc czas w przedszkolu upłynął mi bardzo szybko. Przeprowadzone zajęcia zapamiętam na długo. Dzięki praktyce wiem, co powinnam bardziej doskonalić. Ze strony dzieci spotkałam się z dużą życzliwością, ich uśmiechami oraz rysunkami i innymi pamiątkami, którymi obdarowały mnie na zakończenie praktyki.

– Justyna, I EWiP, wrzesień 2014 r.

Miałam przyjemność odbyć praktykę w Przedszkolu Miejskim nr 13 w Olsztynie. Obserwowałam pracę doświadczonych nauczycielek i wiele się od nich nauczyłam. Atmosfera w przedszkolu była bardzo miła. Otrzymałam dużą pomoc ze strony nauczycielek pracujących w tym przedszkolu. W czasie praktyki obserwowałam zajęcia prowadzone różnymi metodami, uczestniczyłam w zabawach z dziećmi i zapoznałam się z dokumentacją obowiązującą w przedszkolu. Praktyki bardzo mi się podobały i przyniosły wiele dodatkowych informacji o pracy pedagoga oraz była zarazem przyjemnym doświadczeniem.

– Karolina, studentka II roku EWiP, wrzesień 2013 r.

Jestem bardzo zadowolona z odbytej praktyki pedagogicznej w szkole. Dzięki niej mogłam sprawdzić się w roli nauczycielki, spożytkować zdobytą wiedzę teoretyczną w praktyce. Dzięki obserwacji pracy doświadczonych nauczycielek zdobyłam nowe wiadomości. Obserwacje i rozmowy z uczniami pomogły mi w lepszym poznaniu i dostosowaniu wymagań do ich możliwości. Bardzo miło wspominałam wszystkich uczniów i nauczycielki, które zawsze służyły mi pomocą i dobrą radą. Praktykę pedagogiczną będę wspominała jako bardzo dobre i miłe doświadczenie, dzięki któremu mogłam wiele zobaczyć i się nauczyć.

– Marta, II EWiP, wrzesień 2013 r.

Praktyka pedagogiczna pozwoliła mi na zweryfikowanie moich wyobrażeń na temat pracy w tym zawodzie, ukazała jej specyfikę. Dzięki praktykom uświadomiłam sobie, iż tylko poprzez praktyczne działanie można poznać swoje mocne i słabe strony, sprawdzić, jaki rodzaj pracy nam odpowiada i jakie trudności mamy. Pozwoliła mi na odkrycie moich słabości i wskazała drogę, którą muszę iść, aby je pokonać. Poznałam specyfikę pracy w szkole, pogłębiłam znajomość metod i form nauczania i oswoiłam się z umiejętnością prowadzenia własnych zajęć. Jestem ogromnie wdzięczna głównie opiekunowi praktyk za możliwość ich odbycia.

– Aleksandra, II EWiP, wrzesień 2013 r.

Praktykę, którą odbyłam, uważam za cenne doświadczenie i poznanie pracy nauczyciela od praktycznej strony. Hospitacja, prowadzenie zajęć i uczestnictwo w innych aktywnościach szkolnych ukazało mi szeroki zakres obowiązków i odpowiedzialność, jaką ponosi nauczyciel oraz szkoła w kształtowaniu młodego pokolenia.

– Marta, I WE, wrzesień 2012 r.

Uważam, iż praktyka w Przedszkolu Miejskim nr 3 była zarówno ciekawym, jak i odmiennym doświadczeniem w stosunku do praktyk z minionych lat. Przedszkole to wywarło na mnie bardzo pozytywne wrażenie. Jako jedyna praktykantka odbywająca praktyki w owym przedszkolu czułam się bardzo dobrze, pracownicy byli życzliwi w stosunku do mojej osoby, chętnie udzielali mi rad i różnorodnych wskazówek. Zdarzały się sytuacje, w których wiedza okazała się mało wystarczająca w pracy z dziećmi. Podczas pierwszego roku studiów było niewiele zajęć metodycznych, a także praktycznych odnoszących się do środowiska przedszkolnego. Również studia

---

licencjackie ukończyłam na innej uczelni, na innej specjalności – pedagogika społeczna z doradztwem społeczno-zawodowym.

– Katarzyna, I EWiP, wrzesień 2012 r.

W Przedszkolu Miejskim nr 40 w Olsztynie spotkałam się z miłym przyjęciem mnie na praktykę ciągłą zarówno przez dyrektora placówki, nauczycielki oraz przydzieloną mi opiekunkę praktyki. Opiekunka praktyki była mi bardzo pomocna, odpowiadała na każde moje pytanie i udzielała mi wielu rad. Nauczycielki w poszczególnych grupach również udzielały mi cennych wskazówek i służyły mi zawsze pomocą. Podczas praktyki zapoznałam się z organizacją przedszkola, personelem i liczną dokumentacją. Jestem bardzo zadowolona, że odbyłam praktykę ciągłą właśnie w tym przedszkolu. Wyniosłam z niego spory „bagaż” doświadczenia w tym zakresie.

Studenci i studentki po odbyciu praktyki pytani byli o swoje opinie, sukcesy, porażki i uwagi, jakie można wprowadzić zmiany do praktyki. Poniżej zaprezentowano wybrane odpowiedzi.

Pytanie: Jakie ma Pani/Pan refleksje po osobistym przeprowadzeniu zajęć?

- *Uważam, że to wspaniałe doświadczenie, miałam okazję wczuć się w rolę prowadzącej zajęcia. Zauważyć reakcję dzieci, spontaniczność przedszkolaków w zadawaniu pytań, ich zainteresowanie szeregiem tematów, jak i również relacjom jakie panują między nauczycielem a dzieckiem.*
- *Uwielbiam to, lubię gdy dzieci są zainteresowane i gdy wiem, że uczę ich czegoś nowego.*
- *Wspominam bardzo dobrze moja praktykę ciągłą w przedszkolu. Potrafiłam nawiązać zadowalający kontakt z dziećmi, jak i z nimi dobrze współpracować. Wiele się też nauczyłam obserwując zajęcia prowadzone przez nauczycieli.*

- *Zajęcia w różnych grupach wiekowych przebiegały różnie. Dobrze, że praktyka była tak skonstruowana. Kopalnią wiedzy o grupie była zawsze nauczycielka, która wiedziała z czym grupa ma problem i co warto jeszcze zrealizować, bądź czego nie, bo będzie to porażką.*
- *Praca w szkole z dziećmi jest wspaniałym przeżyciem. Można obserwować i wspierać w rozwoju te młode istoty, to co teraz się dla nich zrobi będzie miało ogromny wpływ na to jakimi ludźmi będą w przyszłości.*
- *Jestem zadowolona z tego, że miałam okazję lepiej poznać dzieci w różnych grupach wiekowych i zaobserwować proces dostosowywania do przedszkola.*
- *Miałam okazję przebywać wśród jednej grupy dłuższy czas. Przedszkolaki uznały mnie za członka grupy i zachowywały się naturalnie w mojej obecności. Praktyka ciągła była doskonałą możliwością poznania także codziennej pracy przedszkola.*
- *W 100% zadowolona jestem z wyboru placówki, która spełniła moje oczekiwania.*
- *Opiekun z ramienia przedszkola pomagał mi przy prowadzeniu zajęć, zawsze służył dobrą radą, pomocą metodyczną.*
- *Wiem, że jeśli teraz przyszło by mi pracować w przedszkolu, podolałabym temu wyzwaniu.*
- *Jestem zadowolona, ponieważ więcej mogłam tam zobaczyć niż na praktyce śródrocznej. Poznałam bardzo miłą kadrę nauczycielek i wspaniałe dzieci.*
- *Samodzielne prowadzenie zajęć, uczestnictwo w życiu szkoły, kontakt z rodzicami, pomoc w organizacji i uczestnictwo w różnych wydarzeniach, w zebraniu z rodzicami.*
- *Jestem zadowolona z tego, w jaki sposób przeprowadziłam zajęcia. Dzieci były również zadowolone z zaproponowanych przeze mnie form.*
- *Wspaniała przygoda. Cudownie się pracowało z małymi dzieciaczkami, szczególnie z najmłodszymi w pierwszym tygodniu przyjścia do przedszkola.*

-
- *Dziękuję za możliwość odbycia praktyki w przedszkolu. Personel był naprawdę świetny, Panie bardzo otwarte i chętne do pomocy. Atmosfera bardzo miła i przyjemna, duże skupienie na dzieciach i ich potrzebach.*
  - *Jestem w 100% zadowolona jestem z wyboru placówki, która spełniła moje oczekiwania. Opiekun z ramienia przedszkola pomagał mi przy prowadzeniu zajęć, zawsze służył dobrą radą, pomocą metodyczną, podobnie jak i pracownicy UWM.*
  - *Pomimo przygotowanego scenariusza, często zajęcia przebiegają inaczej. Zajęcia należy dostosowywać do potrzeb, pomysłów dzieci, a nie tylko scenariusza, a one są na prawdę pomysłowe.*
  - *Różnie przebiegały zajęcia w różnych grupach wiekowych. Cieszę się, że praktyka była tak skonstruowana, że mogłam pójść do różnych grup. Wielką pomocą była zawsze nauczycielka, która wiedziała z czym grupa ma problem i co warto jeszcze zrealizować. W każdej grupie miała inne doświadczenia, widziałam jak bardzo szybko dzieci się rozwijają.*
  - *Dobrze się czuję w roli przyszłego nauczyciela, dobrze radzę sobie w przygotowaniu do zajęć i ich realizacją.*
  - *Było wspaniale, wspaniałe przeżycie. Wspaniali ludzie. Wspaniale można było pracować, sprawdzić się w szkole. Nauczycielki były bardzo pozytywnie nastawione, pomagały, służyły radą.*
  - *Ważne, że mogłam spróbować swoich sił w pracy praktycznej, a nie tylko teoria.*
  - *Wiem już, jak się pracuje z dziećmi, czego oczekiwać w przyszłości po zakończeniu studiów.*
  - *Zbyt mało czasu mogłam poświęcić na prowadzenie zajęć. Dużo czasu zajęło mi zapanowanie nad klasą w każdej grupie wiekowej.*

Pytanie: Z czego jest Pani/Pan zadowolona/-y po zrealizowaniu praktyki ciągłej?

- *Z doświadczenia, jakie miałam okazje tam nabyć.*
- *Mogłam spróbować prowadzić zajęcia, obserwowałam jak pracują nauczycielki, które mają doświadczenie w pracy. Bardzo pomagały.*
- *Jestem bardzo zadowolona z kontaktu z dziećmi. Udało mi się nawiązać z nimi*
- *Bardzo dobre relacje, słuchały się, były grzeczne.*
- *Z możliwości praktycznego sprawdzenia się, z kontaktu z nauczycielkami, zobaczenia jak funkcjonuje szkoła od środka. mogłam uczestniczyć w życiu szkoły, w zebraniach, wydarzeniach, pomagać w organizowaniu wydarzeń.*
- *Z uzyskanych opinii od opiekuna praktyk po przeprowadzonych przeze mnie zajęciach.*
- *Kontakt z nauczycielem był dla mnie zadowalający. Również miałam okazję sprawdzić się w roli osoby prowadzącej zajęcia w szkole.*
- *Jestem zadowolona z tego, że miałam okazję lepiej poznać dzieci w różnych grupach wiekowych i zaobserwować proces dostosowywania do przedszkola.*
- *Miałam okazję przebywać wśród jednej grupy dłuższy czas. Przedszkolaki uznały mnie za członka grupy i zachowywały się naturalnie w mojej obecności. Praktyka ciągła była doskonałą możliwością poznania także codziennej pracy przedszkola.*
- *Zdobyłam sporą wiedzę. Zajęcia przeprowadzone samodzielnie dały mi większą pewność siebie.*
- *Opiekun z ramienia przedszkola pomagał mi przy prowadzeniu zajęć, zawsze służył dobrą radą, pomocą metodyczną.*
- *Wiem, że jeśli teraz przyszło by mi pracować w przedszkolu, podolałabym temu wyzwaniu.*
- *Samodzielne prowadzenie zajęć, uczestnictwo w życiu szkoły, kontakt z rodzicami, pomoc w organizacji i uczestnictwo w różnych wydarzeniach, w zebraniu z rodzicami.*

-
- *Ze wszystkiego. mogłam się dużo nauczyć, spróbować swoich sił. Zobaczyłam, że ta praca daje dużo frajdy i radości. Uśmiechy dzieci są bezcenne.*
  - *Z placówki, w której miałam praktykę. panuje tu świetna atmosfera, dzieci czują się bezpiecznie, jest miło i sympatycznie. Wszyscy odnoszą się do siebie bardzo dobrze.*
  - *Z nawiązania kontaktu z nauczycielkami i z dziećmi. możliwe było spróbowanie swoich sił w dydaktyce.*
  - *Wiem, że jeśli będę w przyszłości pracować w przedszkolu, podolałabym temu wyzwaniu*

Pytanie: Co uważa Pani/Pan za swój sukces?

- *Poradzenie sobie z wyzwaniem, jakim było prowadzenie zajęć.*
- *Nawiązanie dobrego kontaktu z dziećmi.*
- *Moim największym sukcesem było to, że udało mi się nawiązać bardzo dobry*
- *Sukcesem uważam fakt, że udało mi się zainteresować dzieci prowadzonymi przeze mnie zajęciami. Słuchały mnie, z chęcią uczestniczyły w proponowanych przeze mnie formach zajęć.*
- *Udało mi się przełamać strach i stres przed prowadzeniem zajęć. Okazało się, że nie jest to takie straszne.*
- *Dość szybkie nauczenie dzieci piosenki z tańcem oraz radość i zaangażowanie z jakim dzieci ją wykonywały.*
- *Za swój osobisty sukces uważam pracę, którą wykonywałam w jednej z grup wiekowych. Była tam dziewczynka z upośledzeniem w kierunku autyzmu. Udało mi się zachęcić ją do różnych ćwiczeń, a nie zawsze chciała się w cokolwiek angażować.*
- *Przełamanie stresu.*
- *To, że łatwo dogadywałam się z dziećmi i, że one też szybko mnie akceptowały.*

- *Zrealizowanie tego co zaplanowałam w stosunku do placówki przedszkolnej, jak i nawiązanie dobrego kontaktu z dziećmi i pracownikami przedszkola.*
- *Sukcesem było zadowolenie i uwaga dzieci na i po prowadzonych zajęciach. To że mimo, że byłam tylko praktykantką, która była 5 dni w jednej grupie, dzieci darzyły mnie szacunkiem. Kiedy trzeba było krzyknęłam, kiedy trzeba było pocieszyłam, porozmawiałam, pomogłam w rozwiązaniu problemu, czy wytłumaczyłam jakieś zadanie. w jednej z grup zauważyłam nawet że byłam przez dzieci lepiej traktowana niż nauczycielka, której nawet nie chciały słuchać czy współpracować.*
- *Przygotowanie i bezproblemowe przeprowadzenie tylu godzin zajęć.*
- *Przygotowanie i przeprowadzenie samodzielne zajęć dla dzieci. Dzieci były zachwycone, lgnęły do mnie, żał mi było kończyć praktykę.*

Pytanie: Co uważa Pani/Pan za swoją porażkę?

- *Uważam, że nie miałam żadnych porażek.*
- *Na szczęście nie stało się nic, co mogłabym uznać za porażkę,*
- *Sądziłam, że możliwości manualne dzieci na zajęciach technicznych są znacznie większe, przygotowane przeze mnie ćwiczenia były za trudne.*
- *Przecenienie możliwości manualnych dzieci przy zajęciach technicznych.*
- *W najstarszej grupie wiekowej był chłopiec, który nikogo nie słuchał. Gdy prowadziłam zajęcia w ostatnim dniu był najbardziej rozbrykany i wiele czasu musiałam poświęcić na uspokajanie go i wymyślanie sposobów, w jaki sposób najlepiej skupić jego uwagę.*
- *Nie zawsze potrafiłam zapanować nad grupą, aczkolwiek nie uważam tego aż za porażkę.*
- *Jestem raczej zadowolona ze wszystkiego. Jedyne co bym zmieniła, to mój początkowy strach przy adaptacji 3-latków ale to raczej normalne.*
- *Brak umiejętności uspokojenia grupy.*

-
- *Początkowe obawy i lęk.*
  - *Trudno mi było porozumie się z dzieckiem, które miało chyba ADHD, albo po prostu było nadpobudliwe.*
  - *Uważam, że wszystko co sobie zaplanowałam udało mi się osiągnąć.*

Pytanie Co było dla Pani/Pana najtrudniejsze podczas praktyki?

- *Początkowa obawa, czy sobie poradzę. Ale z czasem było coraz lepiej.*
- *Samodzielne prowadzenie zajęć.*
- *Przygotowywanie scenariuszy.*
- *Stres związany z początkiem praktyki. Prowadzenie dokumentacji. Przerażona jestem, bo nauczycielka pokazała mi ile i jaką dokumentację muszą prowadzić.*
- *Samodzielne opanowywanie grupy podczas prowadzonych zajęć.*
- *Najtrudniejsze dla mnie było nie same prowadzenie zajęć, lecz to, że po tygodniu, gdy już bardzo zżyłam się z daną grupą i oni ze mną, musiałam przejść do kolejnej grupy wiekowej.*
- *Pisanie konspektów.*
- *Dokumentacja.*
- *Adaptacja trzylatków, każde dziecko inaczej reagowało na stres. Jako że był to pierwszy tydzień w przedszkolu, mi również było ciężko.*
- *Wypełnianie dzienniczka, zajmuje to zdecydowanie za dużo czasu.*
- *Prowadzenie dokumentacji - tworzenie konspektów zajęć, przygotowania do zajęć.*
- *Wszystko było dla mnie łatwe.*
- *Widok łez u dzieci, które zaczynały chodzić do przedszkola i tęskniły za mamą.*
- *Wypełnianie dzienniczka, zajmuje to dużo czasu, trzeba to robić na bieżąco, żeby nie zapomnieć ważnych szczegółów.*

Pytanie: Co by Pani/Pan zmienił/-a w praktyce, aby ją ulepszyć?

-
- *Zajęcia w innych miesiącach niż wrzesień, więcej praktyk.*
  - *Więcej warsztatów*
  - *Więcej praktyk.*
  - *Zbyt duża ilość wypełnianej dokumentacji.*
  - *Chciałabym mieć możliwość uczestniczenia w dodatkowych praktykach.*
  - *Przedłużyła bym czas przebywania w danej grupie wiekowej, by lepiej poznać dzieci, co ułatwiło by przeprowadzanie zajęć.*
  - *Uważam, że warto byłoby zorganizować praktyki w taki sposób, żeby więcej czasu spędzać w jednej grupie wiekowej, gdy dzieci przyzwyczajają się do obecności praktykantki zachowują się swobodnie i naturalne, a to sprzyja obserwacji różnych zachowań, relacji między dziećmi, ich relacji z opiekunem grupy itd.*
  - *Wszelkie formalności, sprawy papierkowe były ogromnym utrudnieniem. Zajmowały mnóstwo czasu, który mogłam wykorzystać bardziej pożytecznie np. przy pracy z dziećmi.*
  - *Mniej praktykantek w jednym przedszkolu. Czas przygotowania do prowadzonych zajęć powinien być doliczony do godzin w dzienniczku, bo przy prowadzeniu dwóch jednostek zajęć dobre przygotowanie nierzadko trwało nawet 5 godzin dziennie.*
  - *Zdecydowanie za dużo wypełniania, ten zawód powinien być oparty na praktyce, pracy z dziećmi, a nie "papierkowej robocie".*
  - *Jeszcze więcej praktyki, w innych miesiącach niż wrzesień.*
  - *Więcej prowadzenia samodzielnego zajęć. Chciałabym żeby były różne warsztaty obok praktyki, które pokazałyby nam nowe metody pracy, coś więcej niż tylko na zajęciach.*
  - *Wszystko było ok. Super współpraca z nauczycielkami, dyrekcja, Panią z UWM odpowiedzialną za rozliczenie.*

---

12. Wywiady z personelem projektu

W trakcie realizacji projektu przeprowadzono wywiady z pracownikami Katedry Wczesnej Edukacji. Pierwszym pytaniem było czy przed uczestnictwem w projekcie uczestniczyła Pani w organizacji lub prowadzeniu praktyk. Wszystkie osoby odpowiedziały twierdząco, że prowadziły praktyki zarówno ciągłe, jak i śródroczne.

W kolejnym pytaniu proszono o sprecyzowanie, na czym polega ich rola podczas praktyk. Respondenci opisywali, że ich dotychczasowa rola na praktyce ciągłe sprowadzała się do wpisania zaliczenia w indeksie na podstawie sprawozdania z praktyki. Nie kontrolowali praktyk ciągłych, nie wiedzieli, gdzie który student/-ka ma praktykę. Byli stawiani przed faktem dokonanym. W przypadku praktyki śródrocznej rolą opiekuna/-nki było zorganizowanie wejścia do placówki, w której studentki/-ci mogli obserwować zajęcia prowadzone przez nauczycieli. Potem w drugim semestrze część ze studentek/-ów prowadziła zajęcia, a reszta obserwowała. Jeżeli student/-ka miał jakieś wątpliwości, to mógł się zgłosić na konsultacje, aby uzyskać pomoc nauczyciela akademickiego.

W kolejnym pytaniu dokonano próby znalezienia odpowiedzi, czy wg respondentów obecne praktyki mają lepszą jakość niż praktyki realizowane poza projektem. Proszono o uszczegółowienie odpowiedzi. Pracownicy KWE stwierdzali, że praktyki wprowadzą nową jakość do kształcenia praktycznego. Wskazywano, że do tej pory nie było kontroli nad studentkami/-ami podczas praktyk ciągłych, brakowało kontaktu z placówkami i nauczycielami będącymi opiekunami. Opiekunowie nie byli przygotowywani do prowadzenia praktyk. Respondenci snuli przypuszczenia, że prawdopodobnie duża ich część nie wiedziała, jakie zagadnienia mają być na praktyce poruszane. Kilka osób wskazywało, że podczas realizacji niektórych wcześniejszych

praktyk (zanim rozpoczęto realizację projektu) dochodziło do różnych nieprawidłowości.

Wywiady prowadzone były 3-krotnie, po 1 razie w każdym roku akademickim. Za pierwszym razem opiekunowie zwracali uwagę na niedociągnięcia w projekcie, niedoinformowanie ich do wymagań wobec nich oraz studentki/-ów, brak przepływu informacji do placówek edukacyjnych. W ostatnim roku akademickim nie było już takich opinii, wszyscy uważali, że praktyki przebiegają praktycznie bezproblemowo. Jedynymi wskazywanymi problemami było niewielkie wynagrodzenie dla nauczycieli przyjmujących praktykantów oraz przerost biurokracji związany z realizacją projektu ze środków unijnych.

13. Wywiady z pracownikami placówek edukacyjnymi

W każdym roku akademickim prowadzone były wywiady telefoniczne oraz wywiady fokusowe z opiekunkami praktyk ciągłej w szkołach i przedszkolach. W wywiadach telefonicznych udało skontaktować się z 109 osobami, a w wywiadach fokusowych uczestniczyły 24 osoby. Wszyscy respondenci to kobiety. Pytania zadawano wg kwestionariusza wywiadu, a omówienie odpowiedzi zamieszczono poniżej.

Na pytanie czy przed uczestnictwem w projekcie była Pani opiekunem studentek/studentów podczas praktyk wcześniejsze sprawowanie funkcji opiekunki praktyki deklarowało 84 osób, a 32 deklarowało, że nie było wcześniej opiekunkami.

Osobom, które były wcześniej opiekunkami zadano pytanie uzupełniające: „Jak Pani ocenia jakość dotychczasowych praktyk prowadzonych poza projektem?”. Panie podzieliły się na dwie grupy: osoby, które prowadziły już praktykę ciągłą w ramach projektu oraz osoby, które prowadziły praktykę poza projektem. Panie, które sprawowały już funkcję w projekcie zwracały uwagę na zbyt dużą ilość wymaganych

dokumentów, natomiast pozytywnie wypowiadały się o jakości merytorycznej praktyki. Panie, które sprawowały funkcję poza projektem sygnalizowały, że w dotychczasowych praktykach brakowało im kontaktu z UWM, nie do końca wiedziały, jakie są wobec nich oczekiwania oraz co należy podczas praktyk ujmować w treściach, aby dobrze zrealizować praktykę. Mówiły, że wcześniej niejednokrotnie dokumenty dotyczące praktyki dostawały w trakcie, albo nawet po praktyce. Kiedyś najczęściej to studentka pośredniczyła w kontaktach z Uczelnią. W przypadku pytań nie miały się do kogo zwrócić ze swoimi wątpliwościami i prośbami o ich rozstrzygnięcie. Zwracały uwagę, że teraz o wiele łatwiej jest im przeprowadzać praktykę, jak wiedzą, czego się od nich oczekuje, mają plan praktyki i stały kontakt z pracownikami Uniwersytetu. Oto niektóre z odpowiedzi:

- *Do tej pory praktyka odbywała się na tej zasadzie, że studentka do mnie przychodziła, dostawałam umowę, pokazała jej co i jak w szkole, potem ona poprowadziła zajęcia, i tyle. Nie miałam żadnego kontaktu z UWM, nie wiedziałam za bardzo jakie są oczekiwania wobec mnie i praktyki.*
- *Poprzednio nie miałam w ogóle do czynienia z Uniwersytetem. Jakoś praktyka się odbywała, studentka przychodziła, realizowała praktykę, nie było jakichś szczegółowych wskazówek, co ma się zadziać, jakie elementy mają się pojawić na praktyce, brakowało jakichkolwiek wytycznych.*
- *Poprzednio było mniej papierologii, nie wiem po co to wszystko, tylko komplikujemy sobie życie.*
- *Wcześniej nie było dzienników i warsztatów. Sądzę, że to dobrze, że wprowadzono, bo dokładnie wiem, czego się ode mnie oczekuje, a także czego powinna się nauczyć studentka.*
- *Wcześniej nie wiedziałam, czy jest ktoś, z kim mogę się skontaktować na UWM w sprawie praktyk. Musiałam to robić przez studentkę, co wykluczało rozmowę*

- o metodyce, oczekiwaniach. Możliwe, że praktykantka mówiła mi to, co chciała, żebym wiedziała, a ja nie miałam możliwości tego zweryfikować.*
- Poprzednio praktyki miały mniej dokumentów. Teraz jest ich więcej, ale przynajmniej jest informacja, co konkretnie ma być podczas praktyki. Wiem czego mam nauczyć dziewczynę, co jej pokazać. Ona też jest tego świadoma i chłonie każda chwilę spędzona w szkole.*
  - Mam wrażenie, że teraz wszystko jest lepiej zorganizowane. Są dokumenty, które trzeba wypisać, studenta ma dziennik, w którym notuje przebieg praktyki, jest opis zagadnień, które mają być zawarte na praktyce. W sumie to mi się to podoba.*
  - Przed praktykami z projektu praktyki wyglądały tak, że nie miałam kontaktu z uczelnią, studentki pośredniczyły, przyjeżdżały z umową do podpisania, ustalały ze mną, czego potrzebują, ja im wtedy mówiłam, co jestem w stanie zrobić i albo robiłyśmy praktykę, albo szukały kogoś innego. Wiem, że kiedyś studentki nie miały dzienniczków, nie wiem jak się kiedyś rozliczały, teraz jest to doprecyzowane. Dobrze, że mam możliwość wystawienia opinii o studentce, mogę wtedy wskazać, co jest jej mocnymi, a co słabymi stronami i nad czym jeszcze musi popracować. Cieszę się, że nie uprawiamy fikcji, ale że jest to rzeczywista praca przynosząca studentkom korzyści.*

Kolejne pytanie zadane opiekunkom dotyczyło ich oceny, czy wg nich obecne praktyki mają lepszą jakość niż dotychczasowe. Proszono o uzasadnienie swojej odpowiedzi. Nauczycielki najczęściej wskazywały na zbyt dużą ilość dokumentów, jakie należy wypełnić. Jest to niewątpliwym minus praktyki według Pań.

Opiekunki chwaliły pomysł warsztatów. Dzięki nim Panie lepiej znały oczekiwania Uczelni wobec przebiegu praktyki. Kilka nauczycielek chwaliło również wprowadzenie dzienniczka praktyki u studentek. Co prawda sprawiał on problem z wypełnianiem, ale jest w ich opinii materiałem, który pomaga w ustrukturyzowaniu

przebiegu praktyki. Wskazywały, że dzienniczek pozwala studentkom na notowanie przebiegu praktyki, uwag, że będzie materiałem, do którego będą mogły powrócić za jakiś czas. Na początku nauczycielki miały zastrzeżenia do organizacji praktyki, natomiast od 2013 roku opinie się zmieniły, wskazywano, że wszystko było wiadomo na czas. Wśród plusów obecnej praktyki wymieniano: jasny plan praktyki, znajomość wymagań wobec praktykantki, przejrzystość dziennika praktyk, który mają wypełniać praktykantki, możliwość kontaktu z biurem projektu oraz z personelem merytorycznym, który może wspomóc w realizacji praktyki.

Nauczycielki informowały, że wcześniej (przed projektem) często nie miały wiedzy, jak ma wyglądać praktyka, czy są jakieś standardy, których należy przestrzegać, czy są jakieś elementy, które studentki/-ci muszą obowiązkowo poznać. Wspomniane ułatwienia przesłaniał fakt, że w chwili obecnej wymagane jest od nich o wiele więcej dokumentów oraz zachowywanie terminów. Poniżej wybrane wypowiedzi:

- *Praktyka jest bardzo dobra, praktykantka wie, co ma zrobić, ma dzienniczek, w którym jest zapisane jakie są oczekiwania wobec praktyki, co trzeba jej pokazać, co umożliwić. Część rzeczy jest trudna do realizacji, ale to dobrze, bo dzięki temu sama też mogę się wykazać.*
- *Bardzo dobrym pomysłem były warsztaty. Dzięki nim omówiliśmy dzienniczek, wiem jakie są oczekiwania wobec praktyki, wobec mnie. Wiem co mam pokazać studentce. Dobrze, że w dzienniczku jest miejsce na moją opinię o studentce. To też działa na nią motywująco.*
- *Super, że mogę mieć kontakt ze studentkami, dzięki temu sama się też rozwijam, przypominam sobie rzeczy, które wypadły z głowy, które nie stosuje się na co dzień. Tylko przeraża mnie mnogość dokumentów, jakie muszę wypełniać i to, że niektóre muszę poprawiać po kilka razy.*

- *Mam bardzo dobry kontakt z biurem, które organizuje praktykę. To jest po raz pierwszy tak zorganizowane. Dzięki temu wiem co się dzieje, co się ode mnie oczekuje.*
- *Wg mnie obecnie praktyka jest lepiej zorganizowana niż kiedyś. Mam bieżący kontakt z uniwersytetem, wiem co trzeba zorganizować, jak ma przebiegać praktyka. Studentka też jest lepiej przygotowana, wie czego chce, jakie zagadnienia ją interesują, wie z czego będzie potem rozliczna.*
- *Podobał mi się zapał studentki do pracy. Z chęcią wykonywała wszystkie czynności, robiła więcej niż wymagał plan praktyki. Z taką postawą wróżę jej przyszłość w zawodzie.*
- *Na pewno lepsze jest to, że jest kontakt z Uniwersytetem. Wiem, czego się oczekuje ode mnie, wiem co ma być podczas praktyki. Studentka również wie, czego może oczekiwać.*
- *W praktyce podobała mi się możliwość pokazania studentce praktycznej strony zawodu nauczyciela, i to nie tylko prowadzenia samych zajęć, ale też całej otoczki. Studentka uczestniczyła w wycieczce, w zebraniu z rodzicami, w radzie pedagogicznej. To pozwala jej doświadczyć zawodu z trochę innej perspektywy niż akademicka.*
- *Na pewno teraz te praktyki są lepsze niż kiedyś, są bardziej przemyślane, jest kontakt z Uniwersytetem, wiadomo czego się ode mnie jako opiekunki oczekuje. Przeraza mnie tylko liczba dokumentów, jakie się tworzy. Zastanawiam się, czy one są naprawdę potrzebne?*
- *Jak dla mnie dobrym rozwiązaniem są warsztaty, podczas których można dowiedzieć się o oczekiwaniach Uniwersytetu, podyskutować z innymi nauczycielami, poza tym dzienniczki oraz kontakt z pracownikami projektu.*
- *Obecna praktyka ciągle jest na pewno lepiej zorganizowana niż poprzednie. Mam kontakt z personelem z Uniwersytetu, który interesuje się przebiegiem praktyki. Widać, że postawiono na jakość kształcenia, a nie na ilość. Wiem, co*

---

mam zrobić podczas praktyki, czego się ode mnie oczekuje. Dzięki temu łatwiej mi zaplanować pracę ze studentką.

Respondentki zostały poproszone, żeby ocenić, czy praktyka była ich zdaniem sprawnie zorganizowana. Wszystkie Panie stwierdziły, że tak. W początkowym okresie nauczycielki miały zastrzeżenia do organizacji praktyki, jednak od 2013 roku opinie zmieniły się. Wszystkie respondentki uważały, że praktyki są sprawnie zorganizowane. Miały uwagi co do liczby dokumentów, jakie muszą tworzyć i podpisywać – ich zdaniem zdecydowanie za dużo.

Kolejnym pytaniem było „Czy Pani zdaniem wystąpiły jakieś problemy w realizacji praktyk?” W przypadku odpowiedzi twierdzącej, respondentka proszona była o uszczegółowienie jakie to były problemy. Najczęstszym problemem, jaki był zgłaszany, to za duża liczba dokumentów, jakie muszą Panie wypełnić, wskazywały na problemy z uzupełnianiem wymaganej od nich dokumentacji typu karty pracy, umowy, oświadczenia. Respondentki były niezadowolone z powodu licznej dokumentacji, jaka jest potrzebna do realizacji praktyki. Dwie Panie zauważyły, że według nich nie wszystko co jest w planie praktyki da się zrealizować.

W kolejnych pytaniach nauczycieli opiekuńcy zostali poproszeni o ocenę praktykantek w różnych aspektach.

Pierwszym z ocenianych aspektów była ocena posiadanej wiedzy, jaką mają praktykantki na temat sprawowania funkcji nauczyciela. Opiekunicy oceniali wiedzę studentek/-ów na dość wysoką. Zauważały, że braki w wiedzy nadrabiają zaangażowaniem i chęcią do nauki. Braki w wiedzy, jak same nauczycielki przyznawały, wiązały się z faktem, że studentki studiuje na I i II roku. Dwie Panie wskazywały na niską motywację do realizacji praktyki i poznawania nowych rzeczy. Oto niektóre z odpowiedzi:

- *Poziom wiedzy Pani, która była na praktyce jest w porządku. Widać, że ma braki, ale nadrabia zaangażowaniem.*
- *Bardzo dobrze była przygotowana do zajęć. Wiedziała czego chce, sporo umiała.*
- *Na skali od 1 do 10 mogę ocenić wiedzę studentki na 7.*
- *Dziewczyna miała jako takie pojęcie o pracy, ale widać, że jeszcze sporo musi popracować i dużo się nauczyć.”*
- *Niektóre dziewczyny trochę boją się kontaktu z dziećmi.*
- *Studentki mają jak na swój wiek i rok studiów całkiem sporą wiedzę.*
- *Widać, że są zaangażowane, i często zaangażowaniem nadrabiają braki w wiedzy.*
- *Muszę przyznać, że była zaskoczona poziomem praktykantki. Była naprawdę przygotowana do praktyki, wiedziała, co chce poznać, wiedziała o co się pytać. Z takimi ludźmi miło jest pracować.*
- *Widać było, że studentka jest młodą osobą, która ma pewne wyobrażenie o pracy w przedszkolu. Praktyka pozwoliła jej na skonfrontowanie wyobrażenia z rzeczywistością. Myślę, że jej się podobało to co zobaczyła i czego doświadczyła.*
- *Studentka była przygotowana do odbycia praktyki. Miała podstawową wiedzę z zagadnień dotyczących funkcjonowania szkoły. Wiedziała o czym mówię, albo przynajmniej sprawiała takie wrażenie.*
- *Studentka, która przyszła chciała się jak najwięcej dowiedzieć, chętnie zostawała dłużej w przedszkolu, przygotowywała dodatkowe materiały, pomagała innym nauczycielkom. Dzięki temu na pewno wiele się nauczyła, mogła zaobserwować pracę starszych koleżanek. Opieka nad taką osobą to przyjemność.*
- *Zauważyłam, że praktykantka jest bardziej przygotowana niż było to do tej pory. Miała podstawowe informacje o pracy nauczyciela, organizacji*

---

przedszkola, całym systemie edukacji, itp. Wiedziała co to są podstawy programowe, nawet je знаła.

Kolejnym ocenianym aspektem były umiejętności wykonywania zawodu nauczyciela. Z wypowiedzi wynikało, że opiekunki pozytywnie oceniały chęć podnoszenia swoich umiejętności przez studentki. Zauważały, że co prawda nie posiadają dużego doświadczenia w pracy, co było dla nich oczywiste, ale braki nadrabiają chęcią do nauki. Poniżej wybrane odpowiedzi:

- *Widać, że studentka jest na początku nauki, dużo musi się nauczyć.*
- *Praktykantka starannie przygotowywała się do zajęć, tworzyła samodzielnie pomoce dydaktyczne. Widać, że były czasochłonne. W zajęciach wykorzystywała swoje umiejętności gry na gitarze, co bardzo podobało się dzieciom.*
- *Studentka bardzo łatwo nawiązała kontakt z dziećmi, a one odwzajemniały się posłuszeństwem i karnością. Widać, że ma predyspozycje do bycia nauczycielką.*
- *Studentka wykazała się wysoką kulturą osobistą, co jest bardzo ważne, bo to ona w dużej mierze będzie wychowywać dzieci. Dzieci bardzo ją polubiły, jest osobą o łagodnym usposobieniu, ma predyspozycje do pracy w przedszkolu.*
- *Praktykantka była bardzo zaangażowana, widać, że chciała bardzo się jak najwięcej nauczyć.*
- *Są kreatywne, widać że się przygotowują, ich umiejętności są wystarczające, przynajmniej na tak krótki czas jak praktyka.*
- *Bardzo wysoko oceniam zaangażowanie studentki. Chciała jak najwięcej się nauczyć, zdobyć doświadczenie. Oczywiste jest, że jest to dopiero początek jej drogi, ale jej postawa napawa optymizmem.*
- *Studentka zaczęła studiowanie, to nie jest jeszcze 5 rok, żeby wymagać od niej dużych umiejętności, ale jest zaangażowanie, a to wiele.*

-
- *Studentka bardzo się starała, robiła wszystko co się dało, żeby praktyka poszła dobrze. Jej umiejętności i zaangażowanie mogą być cenne.*
  - *Faktem jest, że nauczanie wiąże się z wieloma dokumentami, które trzeba wypełnić. Praktykantka chętnie się z nimi zapoznawała, sądzę, że teraz będzie umiała je wypełniać. Jeśli chodzi o stronę praktyczną, to studentka ma potencjał, widać, że szybko się uczy, że ta praca sprawia jej frajdę.*
  - *Studentka bardzo się starała podczas praktyki, zawsze była starannie przygotowana do zajęć, widać było, że jest zaangażowana. W sposób otwarty potrafiła się komunikować, jak czegoś chciała się dowiedzieć, to dopytywała się. Wykazała się dużą kulturą osobistą i zaangażowaniem w praktykę. Oceniam jej praktykę na 5.*
  - *Studentka wykazała się nieprzeciętnymi zdolnościami plastycznymi i muzycznymi. Samodzielnie przygotowywała na zajęcia pomoce dydaktyczne, rysowała i malowała. Dzieciom bardzo się podobało jak grała na gitarze. Sądzę, że praktykantka w przyszłości zostanie bardzo dobrą nauczycielką.*

Nauczycielki zostały poproszone o ocenę praktykantek pod względem motywacji do pracy. Zdecydowana większość respondentek bardzo pozytywnie oceniły motywację studentek. Dwie zauważały, że studentka nie przykłada się do praktyki i nie zależy jej na poznawaniu nowych zagadnień. Poniżej przykładowe wypowiedzi:

- *Widać było, że praktykantce zależy, żeby się jak największej nauczyć. Z takimi ludźmi pracuje się bardzo przyjemnie. Mam nadzieję, że wyniosła dużo z praktyki.*
- *Studentka bardzo chętnie brała udział w różnego rodzaju wydarzeniach odbywających się w przedszkolu. Nie ograniczała się do przychodzenia tylko na lekcje, ale chętnie pomagała nam w przygotowaniach do dodatkowych zajęć, do festynu. Widać było, że podoba jej się ta praca.*

- *Praktykanta, która była u mnie to bardzo sympatyczna dziewczyna. Była cały czas uśmiechnięta, co sprawiało, że dzieci lgnęły do niej i z chęcią uczestniczyły w zajęciach przez nią proponowanych. Dziewczyna chętnie uczyła się nowych rzeczy, interesowała się tym co się dzieje w przedszkolu, chciała efektywnie wykorzystać każdą chwilę spędzoną na praktyce. Myślę, że będzie z niej dobra nauczycielka w przyszłości.*
- *Przygotowują się do zajęć, są zmotywowane.*
- *Praktykantka była bardzo chętna do nauki nowych rzeczy, chętnie podejmowała się działań, wspierała pracę nauczycielki. Widać było, że zależy jej na jak największym skorzystaniu z praktyki.*
- *Widać było, że jest na każde zajęcia przygotowana, chętnie podejmowała dyskusje o swojej pracy i z uwagą przyjmowała uwagi co do jej wykonania. Widać było, że ma świadomość jak dużo musi się jeszcze nauczyć, i że chce to zrobić.*
- *Studentka, która była na praktyce był bardzo sympatyczną osobą, było mi bardzo miło z nią pracować. Widać było, że praca z dziećmi sprawia jej przyjemność i że chce się jak najwięcej nauczyć. Samodzielnie prowadziła zajęcia, potem dopytywała się o moje refleksje z obserwacji i moje uwagi.*
- *Widać było, że praktykantka, którą miałam u siebie, była bardzo zmotywowana do pracy i nauki. Deklarowała i widać było, że podoba jej się praca z dziećmi. Chętnie przychodziła do przedszkola na praktykę. Chętnie również uczyła się tego co było na praktyce.*
- *Studentka chciała dowiedzieć się jak najwięcej i wykorzystać jak najlepiej ten czas. Pani chętnie podejmowała się różnych działań, uczestniczyła w wycieczce, zebraniu z rodzicami. Skrzętnie notowała sobie przebieg praktyki.*

W kolejnym pytaniu nauczycielki zostały zapytanie, z czym jako opiekun miały największe trudności. Największy problem u opiekunek wywołała dokumentacja

niezbędna do wypełnienia, aby pełnić funkcję opiekunem. Nauczycieli twierdziły, że liczba dokumentów skutecznie zniechęca je do przyjmowania praktykantek z projektu. Trzy Panie zwróciły uwagę, że trudno było im podczas praktyki ciągłej skierować na praktykę studentki do klas prowadzonych przez inne nauczycielki. Poza tym nie wskazywały na inne problemy i trudności. Poniżej przykładowe odpowiedzi:

- *Denerwująca jest ilość dokumentów. Wymagacie tego strasznie dużo, a nie wiadomo po co to wszystko.*
- *Wiem, że to jest projekt unijny, że jest tu biurokracja, ale ta ilość papierów to już przesada!*
- *Chciałam pokazać jak najwięcej, ale ograniczał mnie wymiar czasu praktyki.*

W kolejnym pytaniu nauczycielki zostały poproszone o opinię, z czym praktykantki ich zdaniem miały największe trudności. Większość nauczycielek nie potrafiło wskazać, z czym studentki sobie nie radziły. Część nauczycielek wskazywało, że studentki miały problem z pierwszymi dniami praktyki. Były zestresowane, bały się podejmować aktywności, były czasem bierne. Jednak szybko ich postawa ulegała zmianie. Kolejnym problemem było niewielkie doświadczenie zawodowe, same Panie zauważały jednak, że jest to zrozumiałe, skoro studentki są na pierwszym czy drugim roku studiów. Wskazywały również na możliwość realizacji działań wolontariackich, aby zdobyć doświadczenie. Dwie Panie zauważyły, że studentki nie są przygotowane do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami. Siedem osób zauważyło również, że studentki miały problem z utrzymaniem porządku w grupie, a pięć osób stwierdziło, że studentki muszą popracować nad dostosowaniem materiału do poziomu dzieci. Nauczycielki zauważały również takie trudności, jak problemy z wypełnianiem dzienniczka, panowanie nad grupą, zaangażowanie dzieci w pracę, dostosowanie treści, tempa i przekazu do poziomu odbiorców, błędy językowe i stylistyczne, a nawet niedostosowanie ubioru i sposobu zachowania do standardów nauczycielskich. Poniżej przykładowe odpowiedzi:

-
- *Widać było na początku praktyki, że studentka obawia się tego co będzie. Na początku była nieśmiała w kontaktach z dziećmi, ale szybko to się zmieniło.*
  - *Podczas praktyki można było zauważyć, że studentka musi się jeszcze dużo nauczyć. Rozumiem, że wynika to z jej młodego wieku i braku doświadczenia. Sądzę, że dobrze byłoby, gdyby poszukała sobie możliwości bezpłatnych praktyk, stażu, czy jakiegoś innego wolontariatu. Dzięki temu mogłaby się dalej rozwijać i podwyższać swoje kwalifikacje.*
  - *Praktykantka miała problemy z utrzymaniem porządku w grupie. Dzieci szybko się dekoncentrowały, a studentce trudno było spowodować, aby z powrotem się skupiły.*
  - *Studentka, skądinąd bardzo sympatyczna, miała problem z wdrożeniem się w pracę przedszkola. Zajęło to kilka dni, wiem, że wynikało to na pewno ze stresu powodowanego nowym miejscem i otoczeniem. Początek nie jest łatwy też dlatego, że studentka wchodzi do najmłodszej grupy, gdzie dzieci płaczą za rodzicami i boją się nowego otoczenia.*

W kolejnym pytaniu respondentki zostały poproszone o podzielenie się opinią, czy czegoś było ich zdaniem za mało podczas praktyki. Panie w przeważającej części nie miały zdania w tym temacie. Pojawiały się opinie o możliwości przeprowadzenia praktyki w innych miesiącach niż wrzesień, wydłużeniu praktyki oraz zmniejszeniu liczby dokumentów. Dwie osoby wskazały również, że placówki nie mają korzyści z przyjmowania praktykantek, a mają dodatkową pracę. Poniżej przykładowe odpowiedzi:

- *Może dobrze by było, żeby praktyka miała miejsce w innych miesiącach niż wrzesień. Wtedy można by przybliżyć studentce więcej ciekawych zagadnień.*
- *Proponowałabym wydłużyć praktykę na więcej niż jeden miesiąc. Wiem, że to może być trudne do zaplanowania, ale może udałoby się.*

W kolejnym pytaniu zapytano opiekunki, czy czegoś ich zdaniem zabrakło podczas praktyk. Najczęściej padała odpowiedź, że nie. Pozostałe odpowiedzi dotyczyły spraw materialnych – dodatkowych materiałów dla placówek, zarówno papierniczych, jak i sprzętu multimedialnego oraz książek dla nauczycielek, które mogłyby wykorzystywać podczas praktyki. Poniżej przedstawiono wybrane odpowiedzi:

- *Za krótko trwa praktyka, powinna trwać dłużej i przez więcej miesięcy.*
- *Można by zaplanować dłuższe warsztaty, ale z noclegiem, bo problemem jest dojechać do Olsztyna na zajęcia.*

W kolejnym pytaniu respondentki zostały zapytane, na ile są zadowolone jako opiekunki z przebiegu praktyki? Wszystkie Panie były bardzo zadowolone z bycia opiekunkami. Respondentki podkreślały, że przyjemnie pracuje się z ludźmi, którzy są zainteresowani nauką i chcą podnosić swoje umiejętności. Część zastrzegła jednak, że wymagana dokumentacji zniechęca do przyjęcia praktykantek.

Na pytanie, czy coś by zmieniły w organizacji praktyki jedynymi uwagami były uwagi dotyczącymi zmniejszenia liczby wymaganych od nauczycielek dokumentów. Poniżej przykładowe odpowiedzi:

- *Przede wszystkim skończyć z tą biurokracją. Za każdym razem jest coraz więcej dokumentów do wypisywania.*
- *Za dużo papierów. Ich liczba jest niewspółmierna do samej praktyki.*

Kolejne pytania dotyczyły warsztatów, w których nauczycielki uczestniczyły. Panie miały za zadanie stwierdzić, czy dzięki warsztatom dla nauczycieli-opiekunów umiejętności niezbędne w sprawowaniu funkcji opiekuna wzrosły. Jeśli tak, to w jaki sposób, a jeśli nie – to dlaczego. Panie, które uczestniczyły w zajęciach, były z nich zadowolone. Podkreślały merytoryczny poziom zajęć oraz wysoki poziom

prowadzących. Uznały, że zajęcia przyczyniły się do lepszego prowadzenia praktyki. Oto wybrane odpowiedzi:

- *Dzięki warsztatom poznałam oczekiwania wobec mnie.*
- *Wiem czego się ode mnie oczekuje, co mam ze studentkami robić, co im pokazać.*
- *Dzięki warsztatom wiem, jakie dokumenty obowiązuje, to muszę wypełnić, a co muszą robić studentki.*
- *Poznałam program praktyki, bardzo mi się on podoba, jest życiowy i realny do zrealizowania.*
- *Wiem, jak ma przebiegać praktyka, jakie cele należy osiągnąć.*
- *Wymieniłam się z innymi Paniami opiniami i doświadczeniami, wiem jak postępować ze studentkami, jak u innych przebiegały praktyki.*

Respondentki były pytane, czy ich udział w projekcie spowodował, że zwiększyła się ich wiedza co do oczekiwań UWM wobec przebiegu praktyk. Wszystkie Panie zdecydowanie deklarowały, że jak najbardziej dzięki projektowi są lepiej przygotowane do pełnienia roli opiekuna praktyki.

Na pytanie „Czy potrzebują Państwo jeszcze jakiegoś wsparcia merytorycznego w sprawowaniu funkcji opiekuna praktyki?” pojawiały się odpowiedzi, że dobrym rozwiązaniem byłyby najnowsze podręczniki metodyczne, gdyż mają ograniczony dostęp do najnowszej wiedzy i najnowszych trendów w nauczaniu. Podręczniki te mogliby udostępniać praktykantkom. Nauczyciele-opiekunowie praktyk wskazywali również na potrzebę poznania przez praktykantki gier, zabaw, metod pracy z dziećmi. Otrzymanie przez opiekunów odpowiednich materiałów i ich praktyczne wykorzystanie pozwoliłoby na wzbogacenie zajęć, poznanie przez studentki nowych narzędzi i metod. 15 nauczycieli napotkało trudności związane z tym, iż nie są wyposażeni w nowoczesne kompetencje, a co za tym idzie ich warsztat pracy nie

wykorzystuje w pełni możliwości wykorzystania nowych technologii i tzw. blended learning – zgłaszano potrzebę poszerzenia wiedzy na temat najnowszych technologii i ich wykorzystania w nauczaniu.

W podsumowaniu wywiadów opiekunki zostały poproszone o rekomendacje dla Uczelni, pracowników projektu oraz Ośrodka Rozwoju Edukacji. Wszystkie rekomendacje dotyczyły zmniejszenia liczby dokumentów wymaganych od nauczycielek. Poniżej odpowiedzi:

- *Uproszczenie procedur, zmniejszenie liczby dokumentów.*
- *Dać szkołom jakąś zachętę, jakiś sprzęt, materiały multimedialne, książki.*
- *Mniej dokumentów.*
- *Szkolenia dla nauczycieli z bieżących zagadnień, np. o pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.*

14. Wnioski i rekomendacje

Na podstawie wypowiedzi studentek/-ów na temat swoich doświadczeń dotyczących odbywania praktyk w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu” wysuwa się szereg wniosków odnoszących się zarówno do organizacji praktyk, w tym dokumentacji, jak i kwestii metodycznych.

Analiza opinii studentek/-ów po odbytych praktykach pozwala stwierdzić, że wielu studentek/-ów wybiera kierunek studiów świadomie i z zaangażowaniem stosuje się do harmonogramu i wymogów studiów. Mimo że nieliczne, jednak pojawiły się także wypowiedzi studentek/-ów, na podstawie których nietrudno stwierdzić, że wybrany kierunek nie był trafną decyzją, co oczywiście przejawiało się w nieodpowiedniej postawie i stosunku do obowiązków studentki/-a podczas praktyki (m.in. niedbałe prowadzenie dzienniczków praktyk czy niechęć do odbywania dyżurów asystenckich).

Najistotniejszą, najczęściej pojawiającą się kwestią sygnalizowaną przez studentki/-ów-praktykantów jest kwestia zwiększenia liczby praktycznych zajęć w placówkach edukacyjnych na rzecz praktyki czynnej, dzięki której mogą łączyć teorię pedagogiczną z działaniem praktycznym, lepiej poznać specyfikę pracy nauczyciela, działanie placówki. W tym postulacie widać zasadność odbywania dyżurów asystenckich. Studentki/ci wnioskuje również o wydłużenie czasu trwania praktyki ciągłej, a także o dodatkowe praktyki ciągłe w innych miesiącach niż wyłącznie praktyka ciągła przewidziana we wrześniu.

Praktykanci/-tki, mając na uwadze swoje doświadczenia z odbytych warsztatów, proponują zwiększenie ich liczby, na których mogliby poznawać nowoczesne, innowacyjne metody nauczania wykorzystujące nowinki techniczne. W świetle analizowanych danych projekt „Przez praktykę do zawodu” przyczynił się do podniesienia jakości ich praktycznego przygotowania do zawodu nauczyciela, dzięki dodatkowym zajęciom praktycznym oraz konsultacji przybliżył pracę w zawodzie nauczyciela, jego obowiązki i rolę w życiu dziecka/ucznia, organizację placówki edukacyjnej.

Studentki/-ci odnieśli się także do dzienniczków praktyk, aczkolwiek prezentują w tej sprawie sprzeczne opinie. Dla niektórych prowadzenie dzienniczków praktyk, w tym głównie sporządzanie scenariuszy zajęć, stanowi zbyt duży kłopot, jest zbyt czasochłonne, zaś dla innych prowadzenie dokumentacji, mimo że wymaga wysiłku, jest sprawą ważną i niezbędną, stanowi też wartościową rzecz, do której będzie można w przyszłości powracać. Elementem, który w tym miejscu warto zaznaczyć, jest język wypowiedzi studentek/-ów zawierający często liczne błędy ortograficzne, stylistyczne, interpunkcyjne. Wymaga poprawy, należałoby więc podjąć działania w tym kierunku.

Kolejnym aspektem była analiza dzienników oraz opinii nauczycielek i opiekunów/-ek z UWM wskazuje, że u wielu studentek/-ów brak jest refleksji, co do obserwowanych zajęć. Studentki/-ci mają trudności w formułowaniu wniosków, mylą opis i refleksją. Należy podjąć działania wspierające rozwój ww. umiejętności. Analiza dzienników wskazała również na nieestetyczne i niestaranne ich prowadzenie przez niektóre studentki/-ów.

Na podstawie osiągniętych rezultatów należy stwierdzić, że realizacja projektu przyczyniła się do poszerzenia wiedzy merytorycznej, metodycznej, doświadczenia praktycznego w zakresie edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, a także kompetencji językowych samodzielności i twórczego działania w realizacji programu praktyk. Wskazuje na to osiągnięcie, a nawet przekroczenie zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie wskaźników.

W ramach projektu przygotowano także nauczycieli do pełnienia funkcji opiekuna praktyki. Mogli uczestniczyć w warsztatach, korzystać ze wsparcia opiekunów merytorycznych, kierownika metodycznego. Pomiar wskaźników wskazał, że nauczyciele uważają, że są lepiej przygotowane do pełnienia takiej funkcji. Taki wniosek należy wysnuć również z analizy dzienników praktyk i sprawozdań. Tym samym zbudowano sieć placówek edukacyjnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, które są przygotowane do przyjmowania praktykantów i realizacji praktyki na jak najwyższym poziomie.

Można mieć nadzieję, że projekt pozytywnie wpłynął na rozwój takich cech przyszłego nauczyciela jak zdyscyplinowanie, obowiązkowość i sumienność, w tym na kulturę osobistą. Należy zaznaczyć, że kształcenie przyszłych nauczycieli nie może być skuteczne i w pełni zadowalające bez osobistego zaangażowania studentek/-ów, ponieważ tylko motywacja jest kluczem zdobywania doświadczenia i rozwoju zawodowego.

Poniżej rekomendacje w zakresie realizacji praktyk pedagogicznych:

- organizacja warsztatów wprowadzających, które dają możliwość zapoznania się z harmonogramem i programem praktyk, przygotowują do realizacji praktyk w placówkach z uwzględnieniem ich specyfiki (warsztaty dla studentek/-ów i nauczycieli/-ek),
- weryfikacja proporcji godzin między praktyką obserwacyjną i czynną, zwiększenie liczby godzin praktyki czynnej, wprowadzenie praktyki mieszanej – asystenckiej,
- wprowadzenie dodatkowych form praktyki indywidualnej (doradztwo), które dają możliwość zapoznania się ze specyfiką pracy dydaktycznej oraz opiekuńczo-wychowawczej z dzieckiem, z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- wprowadzenie dodatkowych form praktyki grupowej (mikronauczanie), które dają możliwość omówienia zgromadzonych podczas praktyk doświadczeń w grupie studentek/-ów, w tym analiza mikrolekcji zrealizowanych przez praktykantów,
- wprowadzenie form monitoringu zewnętrznego praktyk w placówce (superwizja),
- prowadzenie konsultacji dla studentów/-ek wspierających przygotowywanie scenariuszy zajęć,
- uświadomienie praktykantkom/-tom konieczności estetycznego i dokładnego prowadzenia dziennika i innej dokumentacji dotyczącej praktyki,
- praca nad uświadomieniem studentkom/-tom roli nauczycielki w życiu ucznia,
- działania nakierowane na zwiększenie refleksyjności studentek/-ów,
- podjęcie działań mobilizujących część studentek/-ów do wyężonej pracy,
- zapewnienie wsparcia logopedycznego, nauki emisji głosu,

-
- organizacja zajęć z zastosowania nowoczesnych technologii w placówce edukacyjnej,
  - organizacja zajęć (warsztatów) z innowacyjnych metod nauczania,
  - położenie większego nacisku na poznanie organizacji szkoły i przepisów regulujących jej pracę oraz obowiązki nauczycielek/-li,
  - zróżnicowanie form dokumentacji praktyk, które zwiększają możliwości ewaluacji praktyk zarówno przez uczelnię, opiekunów praktyk, jak i przez same praktykantki/-ów,
  - utworzenie sieci placówek oświatowych współpracujących z uczelnią w zakresie kształcenia studentek/-ów kierunku pedagogika, w tym prowadzenie rejestru placówek oświatowych („szkół ćwiczeń”) partnerujących w projekcie, biorących czynny udział w realizacji nowych modeli praktyk pedagogicznych oraz innych podmiotów zainteresowanych wdrożeniem modeli w innych placówkach oświatowych.